

ITINERARI

MIQUEL COSTA i LLOBERA

mon
cor
estima
un
arbre

L'ANY COSTA

21/22

- **1. POLLENÇA**

- **1.1. Casa pairal**

- **1.2. Església de Monti-sion**

- **1.3. Parròquia de Pollença**

- **1.4. Formentor**

- **Cala Gentil**

- **Les Cases Velles**

- **Les Cases de Cala Murta**

- **2. ALCÚDIA**

- **2.1. Can Costa**

- **2.2. Parròquia d'Alcúdia**

- **2.2.1. Capella del Sant Crist**

- **2.3. Cova de Sant Martí**

- **2.4. Oratori de Santa Anna**

- **2.5. La ciutat romana de Pollentia**

- **La portella**

- **El fòrum**

- **El teatre**

- **Museu monogràfic de Pollentia**

- **3. ARTÀ i CAPDEPERA**

- **3.1. Ses Païses**

- **3.2. Coves d'Artà**

Miquel Costa i Llobera fou un poeta metòdic i conservador que participà d'un catalanisme cultural conscient. A nivell anímic alternà episodis d'entusiasme i depressió, la qual cosa es traduí a nivell poètic.

La seva figura i poesia ens aproparà a diverses localitats mallorquines. A més, la seva poesia ens permetrà conèixer la societat mallorquina de la segona meitat del segle XIX, l'arquitectura de les cases dels notables rurals, les esglésies i el paisatge més emblemàtic, així com el poblat talaiòtic de Ses Païses i les Coves d'Artà.

El seu poema més destacat, «El pi de Formentor», ens presenta un sentit de la vida com a lluita constant, un paisatge com a motiu autònom en el qual penetra l'harmonia universal i la natura esdevé el camí cap a Déu.

Ens aproparem a Alcúdia amb Pollentia, on Miquel Costa i Llobera mostra el seu interès per la història, el món clàssic i l'arqueologia, és a dir, tot allò que és etern.

I amb «La deixa del geni grec» entrarem al poblat talaiòtic de Ses Païses i a les coves d'Artà, i sentirem com a partir del poema «Siau qui sou» exalta la victòria de la tolerància sobre la barbàrie.

Biografia

Miquel Costa i Llobera neix el 10 de març de 1854 a Pollença, al carrer Major, ara carrer de Costa i Llobera, número 9, en el si de la família de notables terratinents més important de Pollença. És el fill major de quatre germans.

El 1866 inicia estudis a l'Institut Balear de Palma on coneixerà i establirà amistat amb Joan Rosselló de Son Fortesa, J. Lluís Estelrich i Joan Alcover.

El 1872 inicia, a instància del seu pare, els estudis de Dret a Barcelona, per tal d'afavorir la tasca que li correspon com a primogènit, administrar i mantenir el patrimoni familiar unificat, casar-se i tenir descendència per fer perdurar biològicament la família, a més de mantenir el bon nom i estatus que havia caracteritzat la família fins aleshores.

Són moments en què Costa ja demostra una forta vocació per la poesia, el coneixement de la llengua catalana i la natura. El catalanisme literari se situa a les acaballes de la Renaixença, i Costa escriu els primers poemes en català. A Barcelona es relacionarà amb Marià Aguiló, Ramon Pico i Campanar i Jacint Verdaguer, entre d'altres. De la mà d'aquest darrer s'endinsarà en la composició de poemes en català, convençut que només es pot aconseguir la vertadera poesia a partir de la llengua pròpia.

Els estius torna a Pollença, i és aquí on la realitat i el paisatge actuaran com a fonts d'inspiració. És el moment en què comença la seva fascinació per l'antiguitat i el món de l'arqueologia. Com a propietaris de Can Xanet (Alcúdia), finca on s'ubicava un talaiot, inicia excavacions i escriu el poema «A un claper de gegants». Però serà a Formentor (Pollença) on passarà els estius, i serà allà on el paisatge inspirarà una bona part del seu poemari, a més de ser el refugi en períodes de crisi i desconsol. El 1875 compon una primera versió del seu famós poema «Lo pi de Formentor», que esdevé ideal sagrat de bellesa i conducta des d'una concepció ascètica, com afirma el propi poeta.

Miquel Costa i Llobera destaca més en la poesia que en els estudis de Dret a Barcelona. Serà aleshores quan optarà per un canvi d'universitat i demanarà al seu pare el trasllat a Madrid el curs 1875-76. Tot i així els estudis de Dret no milloren, sobretot per la manca de motivació del poeta. A instàncies del seu pare ingressarà a l'Ateneu de Madrid, on entrarà en contacte amb el krausisme, i alhora entrarà en una crisi espiritual en què es sent perdut.

Després d'haver estudiat Dret a Barcelona i Madrid retornarà a Pollença i se sentirà atret per la carrera religiosa; optarà per dedicar la seva vida a la poesia en llengua catalana i a la religió, deixant de banda les tasques que se li suposaven com a hereu.

ITINERARI MIQUEL COSTA i LLOBERA

El 1878 viatja a París. Aquest viatge li suposarà un al·licient envers la seva crisi espiritual, i el descobriment i lectura de poetes francesos i italians. A partir d'aquest moment s'inicia una conversió cap a la religiositat. Expressa la seva vocació sacerdotal i el 1885 viatja a Roma per tal d'estudiar Teologia. Alhora publica el seu primer llibre, Poesies, caracteritzat per l'estil romàntic, la perfecció formal i el to serè, i en el qual són constants el paisatge i la religiositat. Són els anys en què aprèn llatí i altres llengües, llegeix els clàssics i visita Itàlia i les runes de Roma. El 1888 serà ordenat prevere.

El 1890 retorna a Pollença. En aquests moments Miquel Costa i Llobera ja gaudeix d'una reconeguda fama literària. En aquest període s'implicarà personalment en l'espiritualitat local. El 1890 inicia la seva tasca en la restauració de Montis-ion, el 1892 és nomenat custos del Puig i es responsabilitza de la reforma neogòtica del monestir. Són els anys en què també participa en la reforma de la parròquia d'Alcúdia i posteriorment de la de Pollença.

Edita diverses creacions literàries, de les quals destaca La deixa del geni grec el 1900 -any en què se'l nomena fill il·lustre de Pollença-; el 1902 és nomenat Mestre en Gai Saber i el 1906 presideix els Jocs Florals de Barcelona. El 1908 edita Visions de Palestina. La seva obra respon a una síntesi entre classicisme i Romanticisme. Eclesiàsticament s'implica en assumptes de l'església de Mallorca, com l'elecció del bisbe Pere Joan Campins Barceló, amic seu i representant del triomf dels corrents més moderats de l'Església mallorquina davant l'integrisme religiós. El bisbe Campins és el responsable de la reforma de la Seu de la mà de Gaudí. Són els anys en què Costa es manté en el catalanisme cultural. De fet, el 1907 intervindrà en el I Congrés de la Llengua Catalana i en la vida cultural.

El 1909 és nomenat canonge de la Seu de Mallorca i entra en una fase de desencís i retraïment espiritual. El 1918 mor el seu germà Martí i l'any següent el seu pare, darrer senyor de Can Costa. Miquel Costa, conscient del que implica la seva renúncia a ser l'hereu, pronúncia el desenllaç: «Ja és estat Can Costa». El patrimoni familiar es dividirà entre els diferents fills. És la fi d'un patrimoni i la seva preponderància econòmica, i gairebé la d'una família, la dels Costa de Pollença.

1. POLLENÇA

El patrimoni de la família Costa és més assimilable al d'un noble de Ciutat que no al d'un notable rural. La seva riquesa, prestigi i honor provenien de l'antic règim i no només era la més alta de Pollença sinó també d'Alcúdia, a més de posseir propietats en altres municipis. En la família Costa són habituals les actituds paternalistes vers la població. A Pollença sufragaran els pals del telègraf l'any 1903, i practicaran la caritat quotidiana envers els més desfavorits del municipi. A més, el poeta prendrà part activa en la restauració de l'església de Monti-sion i la parròquia entre altres.

ITINERARI MIQUEL COSTA I LLOBERA

1.1. Casa Pairal

Adreça: carrer Major, 9. 07470 Pollença (C/ de Costa i Llobera, 9)

Google maps: <https://goo.gl/maps/P2XsNQV5TmNTfHSTA>

Observacions: es tracta d'una casa particular, cosa que fa que només puguem observar-ne la façana

Datació / periodització: edat moderna-contemporània

Estil artístic principal: contemporani, classicisme

ITINERARI MIQUEL COSTA I LLOBERA

Casa Pairal / Trets Arquitectònics

Respon al prototipus de casa pairal de família de mà major. Originalment era una de les cases de majors dimensions de Pollença, i en l'actualitat es troba dividida en tres propietats diferents. Esdevé el símbol del poder i l'estatus de la família. És la manifestació d'un llinatge i de la notorietat social i econòmica assolida.

Estilísticament segueix els models propis de les cases de notables reformades en el segle XIX a Pollença, reformes que es fan ressò dels canvis estilístics que es van implantant a Palma, alhora que conserven el pes de la tradició en la seva organització interna.

L'entrada d'aquest tipus de cases es configura com l'espai de recepció social, que respon a una funció simbòlica a partir dels seus elements constructius en tant que reflecteixen la posició econòmica de la família. Aquests elements són l'escala, els arcs i el portal de l'entrada. La qualitat de la pedra en què estan elaborats aquests elements variarà segons la posició econòmica de la família. De manera que trobam arcs de pedra a les cases de les famílies més rellevants, mentre que es deixa el marès per a les més modestes.

Morfològicament es tracta d'una estança espaiosa, severa, amb gran protagonisme dels arcs que separen les crugies i l'escala imperial al centre que dona accés a la planta superior.

ITINERARI MIQUEL COSTA I LLOBERA

Casa Pairal / Façana

La façana actual correspon a tres propietats diferents, l'extrem esquerre de la qual és el ha estat més modificat. Tot i així no s'altera la lectura de l'edifici, que podem qualificar com el que té la façana de majors dimensions de Pollença i és símbol de la riquesa de la propietat.

La façana és d'estil clàssic i s'organitza simètricament a nivell horitzontal. Constitueixen el punt central el balcó de doble dimensió en planta noble i dues finestres a cada banda en planta baixa. A cada costat d'aquest eix trobam un portal a cada banda, el de l'esquerra correspon a l'accés principal a la casa i el de la dreta a l'entrada a l'àrea de serveis.

A la planta noble hi ha dues balconades a cada costat del balcó central de majors dimensions. Els extrems de l'edifici han estat modificats i no ens permeten afirmar si en origen hi podia haver algun finestral. En l'actualitat hi ha un balcó-tribuna que respon a una reforma del segle XX, quan la casa ja no pertanyia a la família Costa, i a l'altre extrem hi ha una finestra. Els balcons estan guarnits amb una barana de ferro forjat. La planta noble se separa de la planta porxo per una línia d'imposta sobre la qual se situen les finestres del porxo. La façana acaba amb una cornisa motllurada damunt la qual es recolza la darrera fila de teules.

Als cossos superiors veim grans finestrals i balconades ben distribuïdes amb els eixos verticals i simètrics a l'eix de la porta.

La casa respon a l'interès de la família de posseir una casa de qualitat que reflecteixi el seu nivell cultural i la seva consolidació social i econòmica.

Casa Pairal / Poema

L'enyorança de la cativa (1902)

Vola, vola rossinyol,
Déu te do llarga volada,
i si trobes qui bé em vol,
canta-li mon desconsol
amb planyívola tonada...
Vola, vola, rossinyol.

L'oreneta amb vol suau
vingué de terra africana
portant un collaret blau,
i penjà son niu de pau
a la mateixa cabana...,
l'oreneta amb vol suau.

Aquell blavós collarí
ningú sospità lo que era;
tan sols la mare insistí
que seria un record fi
de sa filla presonera:
aquell blavós collarí.

Sols la mare compregué
tal misteri d'enyorança,
que sols una mare té
l'amor qui no va ni ve,
niesperd, ni minva, ni escansa...
Sols la mare compregué!

1.2. Església de Monti-sion

Adreça: carrer de les Creus, 1. 07470 Pollença

Google maps: <https://goo.gl/maps/McY6K7j1eHGbroiW7>

Observacions: sol estar tancada al públic

Datació: s. XVIII

ITINERARI MIQUEL COSTA I LLOBERA

L'església de Monti-sion es configura com un espai vital en la vida de Miquel Costa i Llobera. L'edifici data de principis del segle XVIII i fou construït pels jesuïtes per tal de respondre a les funcions de col·legi, convent i església dedicada a St. Ignasi. Els jesuïtes foren expulsats el 1767 per la qual cosa l'edifici anà a parar a mans de l'Estat i s'entregà a l'Ajuntament. Serà l'inici de la decadència i fragmentació del convent-escola.

El 1874, l'Ajuntament cedeix l'església i part de l'edifici a la parròquia de Pollença per tal que la restauri, i el 1883 s'inicien els treballs.

Miquel Costa i Llobera coneixia l'edifici des de la seva infància i el 1890, any en què retorna de Roma, s'implicarà personalment en les tasques de restauració del temple abandonat.

Església de Monti-sion / Intervenció de Miquel Costa i Llobera

Miquel Costa i Llobera va dedicar quinze anys a la restauració de Monti-sion, fins que el 1905 arribaren els ligorins i la posterior incorporació dels teatins el 1910, que donarà com a fruit el col·legi de Monti-sion, vigent en l'actualitat. En aquest temps realitzà nombroses tasques que finançà econòmicament amb el que obtenia de les predicacions i de les vendes del primer volum de Poesia (1885).

Entre les seves tasques destaquen:

- Els dibuixos de tot allò que s'havia de fer i el gran mural del baptisteri
- La restauració d'escultures
- Les pintures per decorar els retaules que s'anaven col·locant: els quadres de sant Josep, sant Miquel, sant Antoni i el nin Jesús
- Jaspis com el del baptisteri
- Els treballs per reposar cornises i capitells i per condicionar murs i trespol.

El retaule major original havia estat traslladat a la parròquia i el que en l'actualitat ocupa l'absis prové de la parròquia d'Alcúdia. Miquel Costa l'obtingué a canvi de restaurar pintures per a la capella del Sant Crist. També recompongué el retaule, confeccionà la imatge de sant Blai i restaurà la de sant Ignasi.

L'aportació de Miquel Costa anà fins al més petit detall, de manera que també s'encarregà de guarnir l'església amb tot l'aixovar necessari, com són vasos sagrats, canelobres, banderes, etc.

La seva implicació va més enllà de les tasques manuals, fins el punt d'avançar doblers seus per tal d'anar pagant factures al mestre picapedrer i al fuster.

Església de Monti-sion / Descripció

L'edifici col·legi-convent que podem veure en l'actualitat respon a la modificació i fragmentació de l'edifici jesuïta original. Es tracta del conjunt arquitectònic més gran i imponent de Pollença.

La façana del carrer Jesús respon a un estil barroc conventual sobri. Es divideix horitzontalment en planta baixa, noble, pis i porxos. La gran quantitat de finestres permeten la il·luminació natural, tot i que no responen a una regularitat ni simetria, i ens emfatitzen la inicial funció escolar de l'edifici.

A la dreta de la façana hi ha la placeta que precedeix l'església. S'accedeix a la placeta per una escala elegant de quatre replans del tipus imperial bifurcada, amb un cos central de blocs de pedra, on podem contemplar l'antic escut de Pollença que data de 1714.

La balustrada que envolta la placeta data de 1929. Abans no gaudia de cap tipus de protecció.

Aquí se situava l'entrada principal del convent dels jesuïtes: portal amb llindar i bancals de marès amb motllura, on hi ha un escut d'època, en l'actualitat un tant deteriorat, escut que fou col·locat després de l'expulsió dels jesuïtes el 1769, quan l'edifici i l'església foren destinats a hospital.

L'església, centrada enmig de la placeta, està dedicada a sant Ignasi de Loiola, fundador de l'orde dels jesuïtes. Es tracta d'un temple barroc de gran dimensions i una façana caracteritzada per la seva simplicitat i construïda en dos cossos separats horitzontalment per una motllura de marès. El cos central presenta un portal de llindar inscrit dins un arc apuntat amb timpà llis i l'escut reial de Carles III. A sobre de la motllura hi ha tres finestres que precedeixen la terminació d'aquest cos superior amb un petit rosetó i un frontó. Tot el conjunt ve rematat per una creu teatina col·locada el 1942. Amb anterioritat a la construcció del campanar (1938) l'espai de la creu era ocupat per una espadanya que sostenia la campana. La façana original d'abans de la restauració de 1959 era de color blanc.

Església de Monti-sion / **Poema**

«*Sant Ignasi de Loyola*» (1922) *inacabada*.

Vençut de Déu i com Jacob signat,
 Ignasi, abans sirvent d'humana glòria,
 guanyada té la capital victòria
 de si mateix en generós combat.
 Des que penjà l'espasa a Montserrat,
 nou cavaller de la Regina pura,
 vestit de fort, amb cèlica armadura,
 és de Jesús el valerós soldat.

De pobre sac i humilitat vestit,
 du per corassa penitent cilici,
 per cinturó d'angelical servici
 l'aspra cadena de que va cenyit.
 La fe és l'escut que li defensa el pit,
 elm a son cap és l'esperança forta,
 I per ferir sols l'esperança porta
 de Déu, l'espasa-llamp de l'esperit.

Descalç un peu, mes doblement calçat,
 pel dur camí de l'evangeli avença:
 no, no en té prou de personal defensa,
 sempre vençent en singular combat.
 Així de Crist el poderós soldat
 ha d'inventar un enginy de guerra
 per batre fort i per rebatre en terra
 murs i castells que va aixecà el pecat.

1.3 Parròquia de Pollença

Adreça: plaça Major, Pollença (Mallorca)

Google maps: <https://goo.gl/maps/Vx85XD5rwKkF3XBJ6>

Datació / periodització: edat moderna / edat contemporània

Estil artístic principal: barroc i classicisme

Parròquia de Pollença / Cronologia

- **Primera parròquia:** 1240 - 1730

- **Parròquia actual:**

Fase 1: 1730 – 1742. S'esbuca l'antic oratori i es construeix el nou fins a la meitat. Es paralitzen les obres quan des dels portals laterals fins a la façana estava a mig fer.

Fase 2: 1742 – 1790. S'acaba el temple fins a la façana.

Fase 3: 1719 – 1922. Embelliment, enrajolat, retaule major, cor, campanar...

De 1912 a 1922 el rector és Mateu Alzamora. Ell, amb el suport de mossèn Miquel Costa i Llobera i el del bisbe Campins, transformaran la parròquia en el temple actual.

Parròquia de Pollença / Descripció**EXTERIOR**

És l'església de majors dimensions de Pollença i fou construïda entre 1714 i 1790. Exteriorment respon a l'estil barroc, llevat de la façana que és d'estil neogòtic de finals del segle XIX, tot i la seva nuesa ornamental.

De portal allindanat i coronat per un timpà que ens presenta la Mare de Déu dels Àngels, titular de la parròquia i patrona de Pollença, acompanyada per dos àngels. La peça escultòrica està elaborada en marès de Santanyí i és obra de Llorenç Ferrer.

INTERIOR

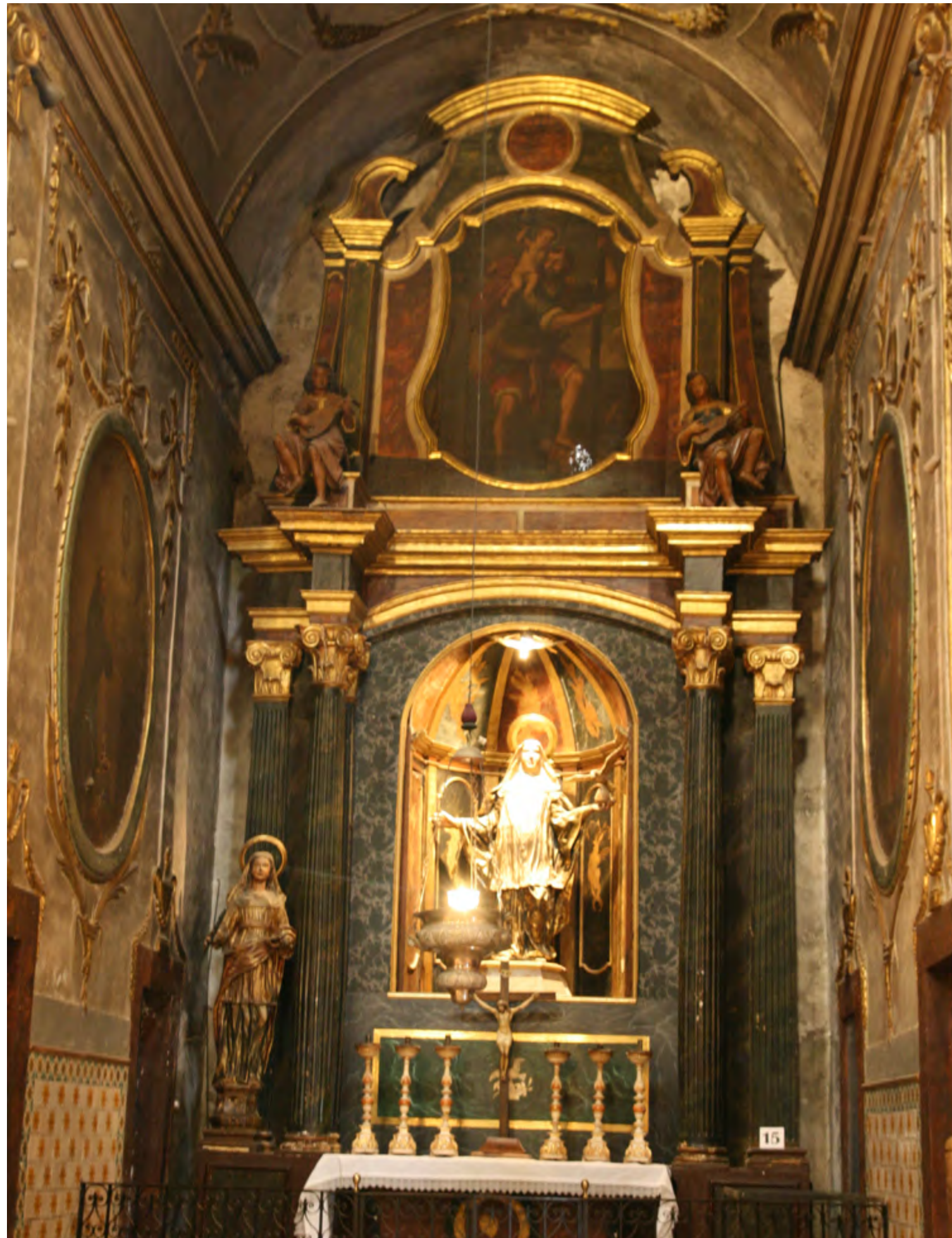
Dimensions: 40'20 x 14'20 m sense comptar el presbiteri.

Respon a un estil classicista de caràcter grecoromà. La nau principal presenta una volta lleugerament apuntada i dividida per set arcs torals que separen les corresponents voltes peraltades amb llunetes.

Absis semicilíndric cobert per volta de copinya; els arcs es recolzen sobre mitges pilastres estriades adossades de pedra local i coronades per un capitell corinti, que sostenen la robusta cornisa que recorre perimetralment el temple.

Capelles

A partir del portal d'entrada s'accedeix a l'atri interior en el qual destaquen les dues piles de pedra per a l'aigua beneïda, adossades al peu de les columnes que sustenten el cor.

INTERIOR DRETA

Totes les capelles a excepció de la del Santíssim Sagrament responen a l'estil barroc.

1.- En primer lloc, després de l'atri trobam la **capella de la Beata** dedicada a santa Catalina Tomàs, que està acompanyada per santa Caterina Màrtir, santa Llúcia i sant Cristòfol. En aquesta capella abans de la reforma del rector Alzamora hi havia la capella de la Comunió.

2.- **Capella de St. Sebastià**, advocat contra la pesta. Respon a una de les devocions més antigues i arrelades de la localitat. La figura del sant data del segle XVI.

3.- Capella del Santíssim Sagrament.

És la capella del Sagrari.

Antigament s'hi ubicava el portal d'entrada des del carrer del Temple, el qual fou tancat pel rector Alzamora. A partir d'aquest moment la capella gaudeix de major profunditat que les altres.

L'antiga capella de la Comunió se situava on ara hi ha la de la Beata, però al rector Alzamora (1913-1922) no li semblava adient com a lloc d'oració, ja que no es podia convertir en capella fonda per motius d'infraestructura. Aleshores van pensar tapiar el portal de sortida al carrer del

Temple just davant l'antiga casa del prior dels hospitalaris, i construir allà una capella nova de la Comunió que permetés el recolliment, a mode de petita església dins la mateixa església.

La primera notícia que en tenim prové del diari de Mn. Costa de dia 2 d'octubre de 1913, on ens indica que parla amb el bisbe Campins i l'arquitecte G. Reynés sobre la capella de la Comunió, data que coincideix amb el cinquè mes de l'arribada del rector Alzamora a Pollença, moment en què ja s'ha alçat el trespol de la nau de l'església.

- *Projecte de G. Reynés.*
- *Pintura decorativa: Vicenç Mir*
- *Escultura de detalls, com el combregador de ferro forjat (actualment desaparegut) i baixos de marbre: Moragues.*
- *Quadres de la Divina Pastora i del Bon Pastor: Joaquim Tudela.*
- *Imatges del Cor de Jesús i del Cor de Maria: tallers d'Olot.*
- *Altar i retaule: escultor Miquel Arcas. Retaule d'estil modernista; en destaca el sagrari cilíndric, coronat amb el pelicà i cobert amb baldaquí.*

El dia de la Patrona de 1918 la capella fou beneïda per Mn. Costa i el mateix dia de 1921 beneí el sagrari.

És en aquesta capella concretament en el contrafort lateral on es troben les despulles de Mn. Costa i Llobera, sacerdot i poeta.

4.- Capella de St. Antoni. Talla d'autor anònim. Es tracta d'un sant que ja gaudia de confraria en el segle XVI. Patró dels traginers. Darrera d'aquesta capella hi havia l'escala que pujava a l'orgue antic, abans situat sobre la capella de la Comunió i que fou traslladat al cor pel rector Alzamora.

5.- Capella de la Sang. Talla de Crist crucificat sobre paisatge obra de Miquel Llinàs.

6.- Capella de Sant Francesc Xavier. Actualment hi ha una rèplica de la Mare de Déu del Puig. El rector Alzamora l'any 1916 obrí el portal actual del carrer del Temple que comunica amb aquesta capella, de manera que s'avança el retaule fins a la posició actual. El 1990 el rector Sastre optarà per traslladar la pica baptismal també a aquesta capella, la qual assumeix el protagonisme, davant un retaule dedicat a sant Francesc Xavier i pintures provinents de Monti-sion. El rector Francesc Vicenç retornarà la pica del baptisme al seu lloc originari, la primera capella de l'esquerra.

7.- Presbiteri i retaule major. El presbiteri antic estava en el centre de l'església, i allà romangué fins el 1742, any en què es construí l'absis i es disposà el presbiteri en el lloc actual.

ITINERARI MIQUEL COSTA I LLOBERA

El 1912 es dugué a terme la primera reforma important a l'actual presbiteri; es pavimentà el trespol de rajola local i s'alçà la plataforma de tres escalons per ubicar la taula d'altar sostinguda per sis columnetes. Posteriorment es feren estucar les parets i pintar amb símbols marians. Ja dins la segona meitat del segle XX se substituï el trespol de rajoles per pedra vermella de Binissalem. Es va col·locar l'ambó per tal de fer més còmoda la predicació i no haver d'anar a la trona. També es col·locà la reixa de ferro que separa el presbiteri dels fidels.

El retaule que presideix el temple fou traslladat de Monti-sion de Pollença l'any 1880. Aquest retaule data de l'època dels jesuïtes, i també la trona situada entre les capelles de St. Jaume i de la Puríssima.

El retaule té tres cossos horitzontals. En el primer cos trobam el nínxol central que va variant la imatge en funció del temps litúrgic. Al costat dret hi tenim santa Bàrbara i sant Ignasi, i al costat esquerra sant Joaquim i santa Teresa. Presideix el segon cos la Mare de Déu dels Àngels, escultura de Miquel Arcas Pons, acompanyada als costats per sant Miquel Arcàngel i sant Carles Borromeu; sant Joan Nepomucé i sant Rafel Arcàngel al costat contrari. El retaule ve acabat en el tercer cos per sant Pere i la glorificació de Jesucrist a la cimera.

- **L'himne marià** resta en l'actualitat en el fris del presbiteri: "Reina dels cels, Senyora dels Àngels".

El rector Alzamora volia plasmar l'himne Marià al llarg del fris, sota la cornisa que envolta el temple, i demanà a mossèn Costa que li dibuixàs les lletres per la fira de l'any 1913. El poeta es dedicà en aquesta tasca els dies 15, 16 i 17 de novembre. Es feren dues-centes lletres de fusta i en dauraren cent cinquanta-quatre, les quals foren encastades.

INTERIOR ESQUERRA

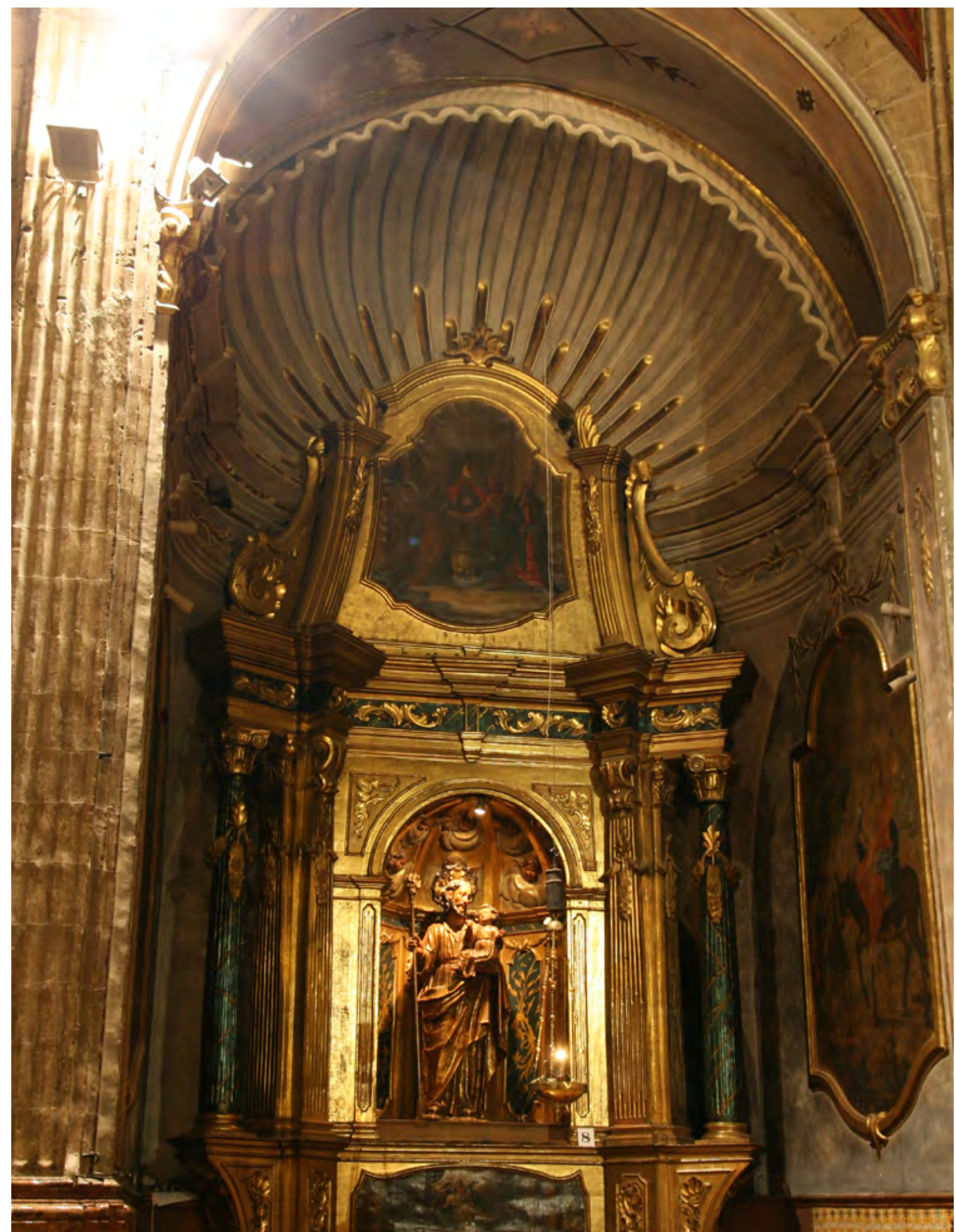
8.- **Capella de St. Josep.** Patró del gremi de fusters. Fou una de les primeres capelles que s'establí a la parròquia i disposa de pintures que reproduïxen episodis de la vida de la santa Família.

9.- **Capella de la Puríssima.** Capella que fou tutelada a partir del segle XIX, en primer lloc per Miquel Costa Cifre, pare de Miquel Costa i Llobera, i després per la família al llarg de molts d'anys. Presideix el retaule una escultura de la Immaculada. La taula de marbre és obra de l'arquitecte Cinto Mateu, i l'obra també fou promoguda pel pare del poeta, de la mateixa manera que l'actual paviment de pedra, de manera que passà a ser la capella de Can Costa.

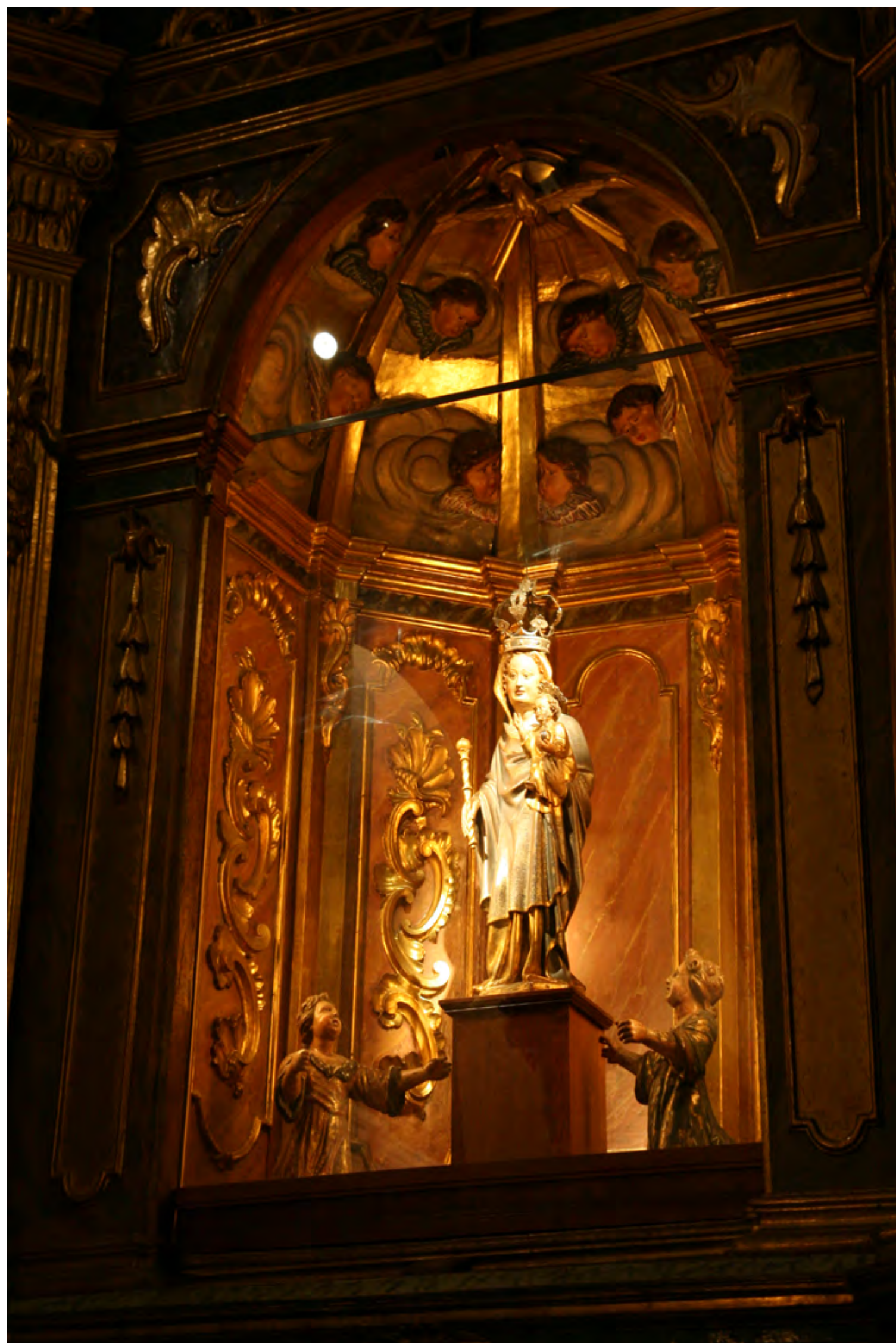
10.- **Capella de St. Jaume.** L'apòstol es presenta acompanyat de sant Joan Baptista i sant Joan Evangelista.

11.- **Portal de la plaça Vella.** Coronat per una escultura de l'arcàngel sant Gabriel.

12.- **Capella de l'Assumpta.** La pintura central ens mostra el moviment ascendent de Maria. A la part inferior veim l'escultura de la Mare de Déu.

13.- **Capella de la Patrona.** Aquí es pot veure una de les imatges més antigues de la Mare de Déu, datada del segle XV, que prové del temple primitiu anterior a l'actual. A ella dedicà el poeta els «Goigs a la Mare de Déu dels Àngels»:

*Puig Patrona Vós sou de Pollença,
Santa Reina dels Àngels del cel,
Feis que el poble d'on foreu defensa
Per a sempre vos sia feel!*

*Si dins les ones llu la nostra illa
Com una bella copeta d'or,
Pollença encara damunt hi brilla
Com esmaltada garrida flor.
Té valls fruiteres, fonts abundoses,
Te puigs que aixequen el cor a Déu...
I Déu ses obres les més hermoses
Les da Maria com a dot seu!*

*Puig Patrona Vós sou de Pollença,
Santa Reina dels Àngels del cel,
Feis que el poble d'on foreu defensa
Per a sempre vos sia feel!*

*Filla de Roma nasqué Pollença;
Bell nom li daren, vol dir poder.
Ella robusta puja en creixença,
I dins Mallorca reina va ser.
De tal grandesa que diu la història
Nobles despulles encar hem vist;
Més de Pollença la vera glòria
N'és la fe santa de Jesucrist.
(...)*

14.- Antiga capella del Baptisme. És la capella en què s'ubicava la pica baptismal abans de 1990. La capella fou enrajolada en temps del rector Alzamora. Davant, sobre una plataforma, se situà un sepulcre daurat que provinent de l'església de St. Domingo i, a sobre, un quadre de la Patrona. A la mateixa capella es pot observar una làpida que recorda el baptisme de la Mare Alberta.

ENRAJOLAT DE LA NAU DE L'ESGLÉSIA

Abans estava empedrat amb lloses que ja s'havien deteriorat i làpides funeràries als laterals devora algunes capelles i al passadís central. L'ecònom Rayó volgué enrajolar el trespol i encarregà quatre-centes rajoles a Can Denga, tasca que no pogué dur a terme. Amb la vinguda d'Alzamora es reprengué el projecte.

Sorgí la problemàtica dels sepulcres i del subsòl, el qual s'anava enfonsant a causa del desnivell. Aquesta problemàtica va ser resolta però dificultà el nou enrajolat.

A part dels 444 metres de rajoles que havia deixat l'ecònom Rayó, Mateu Alzamora n'encarregà cent devuit metres més, per tal de pintar dins cada metre quadrat uns dibuixos: el gall de l'escut de Pollença, quatre rames d'olivera, símbol de la pau, i quatre aplecs de flors, símbol d'alegria.

L'enrajolat quedà finalitzat el gener de 1914.

EL COR

Està situat sobre l'atri interior i sostingut per dues robustes columnes de pedra vermellova que sustenten tres arcs. El cor es veu protegit per una balustrada de fusta que data de 1818, decorada amb quatre talles de lleons aja-

ITINERARI MIQUEL COSTA i LLOBERA

guts a sobre, i un gran escut central que presideix i que daten del primer quart del segle XX.

El cor està decorat amb quatre quadres sobre temes de la Passió i, a sobre, al costat del rosetó, les figures de David i Moisès. Totes elles obra de Joaquim Tudela. Al centre presideix la caixa de l'orgue.

- Orgue nou

L'antic orgue estava suspès sobre l'actual capella de la Comunió, on s'ubicava l'antic portal de l'església que donava al carrer del Temple. S'hi accedia per un portalet situat a l'esquerra dins la capella i que cobria l'espai entre l'arc i la cornisa.

El rector Alzamora decidí fer un orgue nou i situar-lo al mig del nou cor. El nou orgue és obra de Julià Munar. L'obra de picapedrers fou a càrrec del mestre Martí Orell, el mestre Miquel Cifre i el fuster Ramon Matas.

Les obres s'iniciaren l'octubre de 1914 i es donaren per acabades el 2 d'agost de 1921.

EL ROSETÓ

Les obres per dur a terme el rosetó s'iniciaren el 1849 amb l'arquitecte Cinto Mateu. La gran circumferència, l'anell central i les motlures estan fetes amb

marès de Santanyí. Va estar acabada el gener de 1855.

El motiu principal de la claraboia el conforma la creu de Malta, escut de la parròquia, que figura en el centre.

ELS FINESTRALS

Es tracta de catorze finestrals temàticament dedicats als apòstols i dissenyats per l'arquitecte G. Reynés. S'instal·laren el gener de 1915.

Mn. Costa en els seus diaris fa referència als finestrals: el 27 de juliol de 1913 consulta amb Gaudí el tema de les llunetes de Pollença, el qual li demana fotografies i mides de la parròquia. Sembla que Gaudí tardà en respondre i Mn. Costa es desanimà, de manera que dia 7 del mes d'agost parla amb el bisbe i l'arquitecte diocesà G. Reynés sobre les llunetes. L'endemà s'encarrega el projecte a Reynés i ho comunica al rector Alzamora. Dia 19 d'agost Mn. Costa anota a la seva llibreta "Reynes, arquitecte per Pollença".

Reynes visità Pollença el mes de setembre de 1913, i el mes d'octubre començaren a obrir-se els finestrals a les llunetes. Dia 3 d'abril de 1914 arribaren els vidres de quatre finestrals, i el 26 de maig la resta; eren obra de la Casa Pelegrí i Amigo de Barcelona.

LA DECORACIÓ PICTÒRICA DE LA VOLTA I PARETS SUPERIORS

Les parets i volta estan decorades per trenta-quatre quadres-mural que són còpies de diversos pintors. L'espai comprès entre la cornisa i l'arc de cada una de les capelles ve ocupat pel viacrucis. Deu d'elles foren pintades pel pintor argentí Atilio Boveri, i les III, IV i V pel pintor alemany E. Mosgraber. Els vint-i-cinc quadres restants són obra del valencià Joaquim Tudela, que acabà l'obra el 1919.

Sabem que Costa visità diverses vegades l'artista argentí Atilio Boveri i, a més, el felicità de part del bisbe que havia vist les fotografies de l'obra, també va parlar amb Mossgraber i li presentaren en Tudela, que seran els altres dos pintors que intervindran en la parròquia. De fet, ens consta que per novembre de 1916 fa un donatiu de 100 pessetes a Mossgraber pels quadres i l'octubre de 1921 en fa un altre de 164 pessetes.

Es tracta realment de còpies, com a fruit d'un interès pels personatges representats més que per l'art en si.

El gener de 1914 es beneïren els dos primers quadres de Boveri i el juliol de 1919 el bisbe Domenech autoritzà la benedicció dels quadres restants.

EL CAMPANAR

Es va elevar el campanar 13 m arribant a l'alçada de 35 metres i mig per tal que les campanades es poguessin sentir per tot Pollença i el so no quedàs ofegat per les parets de l'església. Es feren els vuit finestrals, es deixà espai per a les esferes del rellotge i es coronà la torre amb merlets.

Elements decoratius:

- A nivell de cornisa: els quatre mascarons
- Dos escuts a la part superior de cada una de les esferes, en total, vuit escuts:
 - Quatre de tema religiós (símbol de la Trinitat, inicials D.O.M., nom de Jesús i nom de Maria)
 - Any 1920; escut de Pollença; escut de Felanitx; escut d'Alzamora

El cost del campanar fou de 18.396 pessetes.

Costa va fer un donatiu de 5.000 ptes. per portar a terme la dita empresa, l'Ajuntament 2.000 ptes. i es feren quatre o cinc col·lectes extraordinàries amb les quals s'aconseguien 4.988 ptes.

CALA GENTIL

**LES CASES DE
CALA MURTA**

**CASES VELLES DE
FORMENTOR. "El pi
de Formentor"**

1.4. Formentor

Google maps: <https://goo.gl/maps/tfkBN215TL4Haybx6>

ITINERARI MIQUEL COSTA I LLOBERA

La possessió de Formentor va pertànyer a la família Costa des de finals del segle XVIII fins a principis del segle XX, durant aquests anys fou una de les finques més valorades i la més gran de Pollença.

Miquel Costa Cifre, pare del poeta, va deixar en herència la possessió dividida en les següents parts:

Formentor de Ponent (inclou les cases velles):

- 50% a Martí Costa i Llobera. Mor el 23 d'octubre de 1918. Aleshores aquesta part passa als seus fills: Maria, Miquel, Joana, Encarnació, Josep, Dolors, Martí i Pere.

Formentor de Llevant:

- 30% a Pere Costa i Llobera.
- 20% a Miquel Costa i Llobera. El poeta. A la seva mort la seva part passarà al seu germà Pere.

Finalment el 1928 l'argentí Adan Diehl comprarà les diferents parts de Formentor.

FORMENTOR I COSTA I LLOBERA

Dins l'obra de Costa i Llobera destaquen dos eixos temàtics: la natura-paisatge i la religió. La seva obra s'alimenta del paisatge que l'envolta. Aquest paisatge es convertirà en el seu espai quotidià i el traslladarà a la seva poesia a partir d'un sentiment neoplatònic. Troba en la natura la seva font d'inspiració, un paisatge moltes vegades sentit i viscut en solitud. Dins la varietat de la geografia pollencina que protagonitzarà els seus versos, Formentor esdevé un punt central i rellevant, tant del seu itinerari vital, és un paisatge viscut, com per ser font d'inspiració d'un dels seus poemes més universals, "El pi de Formentor". També, inspirades en Formentor, destaquen altres obres com "Cala Gentil" o "Temporal", obres en les quals sempre és present el seu ideal ascètic, sense deixar de banda l'efectisme que el caracteritza.

M. Antònia Salvà, poetessa i amiga de Miquel Costa i Llobera, en una de les seves obres datada el 1885, ens narra una anada a Formentor amb el poeta i el descriu com «Santuari de l'oblit, que el món remot sols permetia evocar el que fos bell, i noble, i pur...»

ITINERARI MIQUEL COSTA i LLOBERA

Formentor / CALA GENTIL

Localització: Cala Gentil, platja de Formentor

Títol: Cala Gentil

Descripció: platja de Formentor

Google maps: <https://goo.gl/maps/4Md3oBk9L6mbDzcw8>

Tipologia: espai d'interès paisatgístic (platja)

INFORMACIÓ PRÀCTICA

- **Com arribar-hi:** carretera. Els mesos d'estiu només s'hi pot accedir en transport públic.
- **Transport públic:**
 - Barca
 - Bus
- **Durada aproximada de la ruta:** flexible, es pot optar per passar-hi el dia o només fer una visita de menys de 30 minuts
- **Horari de visites:** tot el dia

INFORMACIÓ RELACIONADA

“Cala Gentil” (1904)

El va iniciar el 29 d'octubre de 1903 a Pollença i l'acabà el 19 de juliol de 1904 a Formentor.

En aquest poema, la natura esdevé testimoni de Déu i de la seva perfecció. El poema és una expressió de bellesa amb la qual es fon el poeta. A “Cala Gentil” ens descriu el paisatge salvatge i l'esperit de Formentor, el paisatge que coneix i amb el qual conviu des de la seva infantesa.

Cala Gentil / Poema

«Cala Gentil» (1904).

Sobre la cinta de blanca arena,
que besa l'aigua de cèlic blau,
grans pins hi vessen a copa plena
olor de bàlsam, ombra serena,
remor suau...
Oh, dolç estatge de bellesa i pau!

Un aquí troba la llum més clara,
les colors vàries de to més viu;
pura delícia de tot s'hi empara,
i sol o lluna mostrant la cara,
tot hi somriu...
Oh, de mos càntics inefable niu!

Per puigs i serres s'acaramulla
frondós boscatge de verd etern,
que eixa floresta de vària fulla
la tardor trista mai la despulla,
ni el fred hivern...
Oh, Paradís que apar al món extern!

Si aquí s'acosta qualche mal dia
de nuvolades amb negre estol,
sols hi duu tendra melancolia,
com una verge sense alegria
que en pau es dol...
Oh, bon refugi de callat consol!

Aquí, ben jove, pensí abrigar-hi
un niu d'humana felicitat;
després de tomba vaig somiar-hi
a on tindria més solitari
repòs més grat...
Oh, lloc per vida i mort fantasiat!

És que en la calma de tals paratges
tan dolç és viure, veure i sentir,
i vora l'aigua de purs miratges
al ritme eòlic d'aquestes platges
tan dolç dormir!
Mes jo tal sort jamai dec posseir

Què hi fa? D'aquesta cala opalina
prou el misteri n'hauré gustat,
mentre ara, a l'hora que el sol declina,
m'hi sent confondre dins la divina
serenitat...
Oh, dolç moment; oh, glop d'eternitat!

ITINERARI MIQUEL COSTA i LLOBERA

Formentor / **CASES VELLES DE FORMENTOR. "El pi de Formentor"**

Google maps: <https://goo.gl/maps/HSzDQ2AFUGrm5B8Q8>

Adreça: es troben situades a l'esquerra a l'inici de la carretera M-2210 que va de la platja de Formentor (devora l'aparcament) al far de Formentor passant per les cases de Cala Murta. Els mesos d'estiu només s'hi pot accedir en transport públic.

Tipologia: possessió

Datació / periodització: edat mitjana - edat contemporània

Estil artístic principal: art gòtic i contemporani

INFORMACIÓ PRÀCTICA

En l'actualitat són part de l'allotjament de l'hotel Formentor.

Durada aproximada de la ruta: menys de 30 minuts

Història i descripció

Des del segle XVIII la família Costa té la propietat de Formentor, però ja tenim notícies de la seva existència en l'època islàmica, quan era una alqueria.

La família Costa va dividir la possessió en dues parts: Formentor de Llevant i Formentor de Ponent.

Les cases velles estan situades a Formentor de Ponent.

LES CASES DE LA POSSESSIÓ. DESCRIPCIÓ ARQUITECTÒNICA

Origen

Els senyors de les possessions, des de l'època de la conquesta, tenen una visió econòmica del camp. Es veu com a forma de negoci i no com a manera de viure.

Les cases de la possessió són ocupades pel pagès o pel majoral i les seves famílies. En els orígens i al llarg de segles fins pràcticament el s. XVII - XVIII, els senyors resideixen en àrea urbana. Abans d'aquests segles no trobam cases pròpiament de senyors. De manera que quan comencin a interessar-se en residir temporalment a les cases de possessió duran a terme reformes o noves construccions que faran la seva estada més confortable.

El fet que les cases tinguin segles d'història implica que en l'actualitat trobam una superposició de reformes i afegits.

Les cases velles de Formentor

S'accedeix a les cases velles mitjançant el portal forà que dona accés a la clastra, format per un arc rebaixat cobert per teules a dues vessants. En principi es constitueix com l'accés principal i únic des de l'exterior. És una fita important de l'edificació; es tracta d'un arc amb una doble funció: una simbòlica, per tal d'informar d'on comencen les construccions socialment importants de la possessió, i l'altra pot tenir en origen un caràcter defensiu, normalment tancava amb portam de posts (alzina).

La clastra

És un element comú a les cases de possessió mallorquines, tot i que en trobam de diferents tipologies. Es tracta d'un recinte a cel obert, de caràcter tancat, que es constitueix com l'únic accés al conjunt principal de les cases de la possessió. De manera que dona pas directament o indirectament a les dependències més significatives.

Aquest lloc participa de la funcionalitat de les feines rurals i de clos defensiu alhora. Es tracta d'un espai funcional que es constitueix com un lloc ple de vida els dies de clima benigne. És útil per rentar-se, adreçar i adobar les eines, pesar i distribuir la collita o en les poques hores d'oci, jugar i xerrar. Com a espai defensiu, cal recordar el caràcter aïllat de la majoria de possessions, més concretament de la de Formentor, i les circumstàncies turbulentes de la ruralia local fins el segle XVIII. De manera que ja les trobam en el segle XIV.

Es caracteritza per correspondre a la tipologia de tapiada i allargada, envoltada en tres dels seus costats per les diferents cases de

possessió, i en el quart, situat al costat sud-est, se situa el corresponent mur de tanca-ment amb l'accés mitjançant el portal forà. Al fons hi ha la torre de defensa i la casa dels amos i a la dreta trobaríem la casa dels senyors, que seria la part més nova que correspon a la segona meitat del segle XIX.

La torre i la casa dels amos

No són exclusives de les cases de possessió sinó que també les trobam a llogarets i devora cases pageses aïllades. En el cas que ens ocupa compleix la funció de recinte defensiu, motivat per les freqüents incursions pirates que es donaren a Formentor. La funcionalitat de la torre és de simple refugi, sobretot per salvar vides durant les curtes ràtzies corsàries. De la torre de Formentor ja en tenim notícies l'any 1455.

L'entrada principal, originalment, se solia situar a un primer pis, sense cap mena de comunicació amb la planta baixa. Però en el cas de la torre de les cases velles de Formentor veim el portal d'accés a la planta baixa, perquè aquesta tenia una certa funció residencial, com demostren les seves dimensions, formant part de la casa dels amos. Segons la tradició, el motiu era que com a sistema defensiu hi havia un avenc i un matacà. L'avenc estava darrere el portal (cosa que no s'ha pogut comprovar) i que aturaria, a mode de fossat, l'entrada dels enemics. I el matacà del portal, que encara es pot identificar a la planta porxo, servia per llançar pedres, aigua i oli bullent.

Exteriorment la torre destaca per les poques obertures. A la planta baixa trobam el

mencionat portal d'accés i a sobre hi ha una finestra de petites dimensions. A la planta porxo hi trobam l'esmentat matacà que protegeix l'accés per les diferents obertures.

Pel que fa a l'arquitectura interior, en primer lloc trobam un arc rebaixat que separa els dos aiguavessos. A mà esquerra hi ha la cuina dels amos, amb oller i cossi a l'interior. Està coberta per una volta de canó, sistema de coberta habitual dels espais defensius per ser més difícil de foradar.

El primer pis també està cobert per una volta de canó. Entre el primer pis i els porxos hi ha un fals sostre que servia d'amagatall. L'accés als pisos superiors és difícil atès que es fa mitjançant una escala de caragol, de manera que reforçava el caràcter defensiu de la part superior de la casa.

La casa dels amos fou ampliada pel procediment d'adhesió a la torre.

El primer portal d'aquest lateral, vora la torre, conté un molí de sang, que es troba en bon estat de conservació.

En la segona meitat del s. XVIII, desaparegut el perill, es dona la tendència d'integrar-les més obertament a la resta de la casa i a construir dependències noves adossades. Els primitius acabaments de fortificació (merlets, terrats, etc.) foren substituïts sovint per teulades.

La torre es relaciona íntimament amb el concepte de clastra, es converteix en part de l'estructura de la casa de possessió, una espècie d'afegit amb una certa independència de la resta de la casa, la presència de la qual no manifesta diferències tipològiques importants.

ITINERARI MIQUEL COSTA I LLOBERA

De manera que amb les torres podem conèixer l'origen de la casa de senyors a nivell conceptual i es pot establir una relació directa amb les clastres com a recinte fortificat.

A la clastra, vora la façana de la torre, hi destaca el bust de Miquel Costa i Llobera (1854-1922), amb l'insigne poeta pollencí, glòria de la literatura catalana.

La casa de senyors

A l'ala esquerra de la clastra hi trobam la casa de senyors.

A les possessions no és freqüent trobar la casa de senyors fins el segle XVII o XVIII. En el cas de Formentor data de mitjan segle XIX.

Es construeixen com a exponent de poder dels propietaris. Cal recordar que la residència dels senyors solia ésser en el nucli urbà i que només s'adaptaven al senyor certes habitacions de la possessió, adaptació que responia a les visites esporàdiques. Podem trobar aquestes estances en diferents indrets, un d'ells seria la torre, com sembla ser el cas de Formentor, fins a la desaparició del perill corsari.

Amb el temps i la desaparició del perill corsari apareixeran les cases de senyor pròpiament dites. En el cas de Formentor la casa tenia un caràcter autònom i es caracteritzava per les seves dimensions i arquitectura. Fou encarregada per la família Costa per passar els estius i es constituí com l'edifici més gran de la possessió.

Just al davant hi ha les dependències pròpiament agrícoles: el molí de sang, la pallissa

amb sostre d'accés per escala exterior, una petita construcció i, seguidament, la capella.

La capella

De petites dimensions, però amb suficient cabuda per a l'altar, dos reclinatoris (un per al senyor i un altre per a la senyora) i algunes files de bancs. El portal és prou ample per poder seguir els oficis des de l'exterior. Respon a una situació típica, prop del portal però dins la clastra.

Externament es caracteritza per l'accés mitjançant portal allindanat, un petit rosetó i sobre la coberta, a dues vessants, ve coronat per una espadanya rematada per una creu. La capella està dedicada a St. Antoni, i a l'interior conserva una imatge realitzada per Mn. Miquel Costa i Llobera.

La capella ens enfronta a la dimensió religiosa de la casa i al suport polític i social consegüent, com a centre d'aglutinació dominical dels habitants de la zona, sobre els quals l'amo o el majoral devia establir una ascendència clara a través de les tertúlies i consultes prèvies o posteriors a la missa. Per altra banda és un signe de senyoriu.

Cases Velles de Formentor / Poema*«El pi de Formentor»*

Mon cor estima un arbre! Més vell que l'olivera,
 més poderós que el roure, més verd que el taronger,
 conserva de ses fulles l'eterna primavera,
 i lluita amb les ventades que assalten la ribera,
 com un gegant guerrer.

No guaita per ses fulles la flor enamorada,
 no va la fontanella ses ombres a besar;
 mes Déu unguí d'aroma sa testa consagrada
 i li donà per terra l'esquerpa serralada,
 per font la immensa mar.

Quan lluny, damunt les ones, renaix la llum divina,
 no canta per ses branques l'ocell que encativam;
 el crit sublim escolta de l'àguila marina,
 o del voltor que puja sent l'ala gegantina
 remoure son fullam.

Del llim d'aquesta terra sa vida no sustenta;
 revinclà per les roques sa poderosa rel;
 té pluges i rosades i vents i llum ardenta;
 i, com un vell profeta, rep vida i s'alimenta
 de les amors del cel.

Arbre sublim! Del geni n'és ell la viva imatge:
 domina les muntanyes i aguaita l'infinit;
 per ell la terra es dura, mes besa son ramatge
 el cel que l'enamora, i té el llamp i l'oratge
 per glòria i per delit.

ITINERARI MIQUEL COSTA i LLOBERA

Oh, sí, que quan a lloure bramulen les ventades
i sembla entre l'escuma que tombi el seu penyal,
llavors ell riu i canta més fort que les onades
i, vencedor, espolsa damunt les nuvolades
sa cabellera real.

Arbre, mon cor t'enveja. Sobre la terra impura,
com a penyora santa duré jo el teu record.
Lluitar constant i vèncer, regnar sobre l'altura
i alimentar-se i viure de cel i de llum pura ...
O vida, o noble sort!

Amunt, ànima forta! Traspassa la boirada
i arrela dins l'altura com l'arbre dels penyals.
Veuràs caure a tes plantes la mar del món irada,
i tes cançons tranquil·les 'niran per la ventada
com l'au dels temporals.

ITINERARI MIQUEL COSTA I LLOBERA

LES CASES DE CALA MURTA. Costa i Llobera. Fundació Rotger-Villalonga

Google maps: <https://goo.gl/maps/4yZ2tv4fX8aw2ukB8>

Consulta la ruta detallada. Carretera M2210 Formentor – Cap de Formentor.

Tipologia:

- Placa commemorativa
- Estàtua - relleu
- Casa

Datació / periodització:

- Edat contemporània

Estil artístic principal: contemporani. Eclecticisme

INFORMACIÓ PRÀCTICA

Com arribar: els mesos d'estiu només s'hi pot accedir en transport públic.

Durada aproximada de la ruta: menys de 30 minuts

Dades de contacte: <https://fundacionrotgervillalonga.com/>

Observacions: es pot deixar el cotxe vora les cases i accedir a peu a la zona de la platja.

ITINERARI MIQUEL COSTA I LLOBERA

Les cases de Cala Murta / **Descripció**

Situades a Formentor de Llevant, són la seu de la Fundació Rotger–Villalonga, la qual té per objectius estudiar i difondre l'obra i la persona de Miquel Costa i Llobera.

Abans del segle XX, Cala Murta estava integrada per la possessió de Formentor, i a principis de segle XX quan la possessió es reparteix entre els fills de Miquel Costa Cifre, es divideix en Formentor de Llevant i Formentor de Ponent. En aquest moment Miquel Costa i Llobera i Martí, el seu germà, passen a ser els propietaris de Cala Murta i escolliran l'emplaçament on edificar les cases.

El 1926 Adan Diehl comprà Formentor de Llevant a Pere Costa i Llobera, germà del poeta. L'any 1934, amb la fallida econòmica de l'hotel Formentor (construït a la possessió per Adan Diehl), aquest bocí de possessió es va dividir en diversos fragments. Entre aquesta data i 1956 el Sr. Ignaci Rotger Villalonga anà adquirint les diverses propietats fins a restaurar l'antiga finca de Formentor de Llevant, coneguda com Cala Murta.

El 1944 l'oratori de la dita Possessió, dedicat a la Mare de Déu de Formentor o a Nostra Senyora de la Pau, la Caritat i la Justícia, fou beneït per Mn. Llorenç Riber. L'oratori es caracteritza per una façana orientada al nord, un portal d'accés amb llindar ornamentat i, vora els brancals, els escuts dels Rotger i dels Villalonga. Corona la façana una espadanya amb dues campanes.

2. ALCÚDIA

A Alcúdia, al carrer de St. Vicenç, trobam la casa de la família Costa. El nom de la família Costa va lligat a la ciutat d'Alcúdia des de temps enrere, de fet la besàvia del poeta, Margalida Esteve Serra, era alcudienca i heretaren d'ella moltes propietats. Per això, la família Costa fou una de les màximes contribuents de la ciutat durant bona part del segle XIX. Per fer-nos una idea del lligam basta citar M. del Carme Bosch que la considera, juntament amb Pollença, com «la petita pàtria» dins la seva poesia quan exposa que hi sojornava en l'estiu i que “a Pollença els Costa tenien desset finques, dues cases i un celler. A Alcúdia, vint-i-vuit finques, quatre cases i alguns prats”.

A més, el pare del poeta en fou un gran benefactor, cedí a l'Ajuntament d'Alcúdia els terrenys per ampliar l'actual cementeri, també cedí un tros de terra per reubicar una creu a la entrada de la ciutat i un altre tros per poder sanejar i obrir unes finestres a l'església de Santa Anna. Miquel Costa Cifre regalà una imatge de St. Antoni Abat al temple parroquial.

La casa del carrer de St. Vicenç recaurà en herència en la germana del poeta, Catalina Costa i Llobera.

Alcúdia era present dins la vida del poeta fins el punt, d'entre d'altres, de dedicar poesies al Sant Crist, a la ciutat de Pol·lèntia i a la Mare de Déu de la Victòria, a més de compondre l'himne a la Cova de Sant Martí, de la qual n'assumirà la neteja i posada a punt.

ITINERARI MIQUEL COSTA I LLOBERA

2.1. Can Costa d'Alcúdia

Adreça: C/ Sant Vicenç 14, Alcúdia (Mallorca) - 971 545 394

Google maps: <https://goo.gl/maps/MDGXWYUmXBdSnAVu6>

Web: <http://www.cancostaalcudia.com/>

Tipologia: casal

Datació / periodització: edat moderna

Actualment la planta baixa de l'edifici principal està ocupada pel restaurant Can Costa (aquí podem aprofitar per fer una aturada per dinar i contemplar la seva arquitectura -pròpia d'una casa de mà major- i gaudir d'una col·lecció d'objectes relacionats amb la biografia del poeta). Davant aquest edifici, a l'altra banda del carrer, hi havia l'antic celler; actualment aquest edifici secundari està ocupat pel restaurant Portassa de Can Costa.

En el segle XVI aquest casal era del notari Jaume Sureda, que degué ésser el responsable de la seva construcció o transformació mitjançant la reforma d'un edifici anterior, de fet damunt el seu portal hi ha l'escut dels Sureda.

L'any 1630 aquestes cases estaven valorades en 600 lliures. En el segle XVIII la casa era propietat de la família Esteve Serra, amb la qual entroncaren els Costa. La casa fou la posada de la família Costa a la ciutat d'Alcúdia. La família, al llarg de la segona meitat del segle XIX, serà la major contribuent d'aquesta vila, per tant hi té cases i terres en propietat que ha de gestionar, fet que implica desplaçar-s'hi i pernoctar-hi. Fou heretada per la germana de Mn. Miquel Costa i Llobera, Catalina Costa i Llobera.

Can Costa d'Alcúdia / Descripció

Es tracta d'un casal de planta baixa i dos pisos que presenta a la façana la tipologia a la qual arriben les cases bones de les viles quan pretenen imitar les cases majors de l'aristocràcia ciutadana. S'accedeix a la casa mitjançant un portal rodó adovellat amb les armes heràldiques de la família Sureda, un escut parlant amb la figura d'un arbre que representa una alzina surera amb la data de 1594. A la planta noble s'obrin tres finestres rectangulars, la central balconera, i a la planta porxo veim onze finestres conopials corregudes de menors dimensions.

La configuració dels buits de la planta principal i de la planta baixa no és original del segle XVI. Les finestres originals, o part d'elles, eren com les classicistes de moltes edificacions contemporànies d'aquesta, i que encara trobam dins el casc antic d'Alcúdia. Prova d'això és part de l'entaulament d'una d'elles amb l'escut de la família Sureda, que es conserva en el jardí de l'Arxiu Diocesà de Palma. Aquestes restes de la finestra de Can Costa foren cedides per Catalina Costa i Llobera l'any 1923 al Museu Diocesà .

ITINERARI MIQUEL COSTA I LLOBERA

Descripció interior

L'espai que configura la planta baixa està format per una successió d'arcs carpanells. L'arc perpendicular a la façana del segon aiguavés és el més interessant i respon a la tipologia classicista de finals de segle XVI. Aquests arcs, que suporten les voltes i forjats i la relació d'aquestes sales amb el pati, donen sensació de diafanitat a l'espai ocupat pel restaurant.

A les parets del restaurant hi ha diverses pintures, però les més interessants per a la temàtica que avui ens ocupa són les pintures i diplomes de Miquel Costa, objectes que conservava gelosament la seva germana Catalina, propietària per herència de la casa d'Alcúdia: una pintura de sant Miquel, orles, diplomes i premis. A la casa, els seus propietaris també conserven altres objectes del poeta: llibres, manuscrits, mobles, capella i ornaments.

Curiositats

Falsament, es diu que l'emperador Carles V va menjar i reposar en aquesta casa quan recalà a Alcúdia amb la seva armada anant cap a la conquesta de Tunis. Aquesta teoria exposada per l'historiador Ventayol és fruit de la confusió que fa de l'escut dels Sureda que hi ha a l'entrada amb l'escut dels Moragues. Realment la casa dels Moragues on va fer estada l'emperador estava situada al carrer de la Roca.

2.2.1. Parròquia d'Alcúdia o església de Sant Jaume

Tipologia: església d'una sola nau amb capelles laterals

Datació / periodització: edat mitjana fins la moderna / edat contemporània

Adreça: plaça de Jaume Ques, 1; 07400 Alcúdia, Mallorca (Illes Balears)

Mapa: <https://goo.gl/maps/shKga2mZ8PkrucrV8>

Web: <https://www.unitatbadiaalcudia.com/>

Parròquia d'Alcúdia / Descripció

Breu història

L'església parroquial està situada en el mateix costat de la murada medieval, en el solar on es va iniciar la construcció d'un temple gòtic el 1302, i el 1340 ja s'hi diu missa. Aquesta construcció, lligada originàriament a la història de la vila, formava part de la fortificació; de fet, la coberta era plana i a damunt es duien a terme les tasques de vigilància. La seva estructura formava part de la murada i només presentava en planta baixa una obertura cap a l'interior del poble, mentre que les finestres laterals eren molt llargues i estretes. En els seus orígens era d'una sola nau sense capelles laterals, i posteriorment s'hi varen afegir la capella del Roser, la capella barroca del St. Crist i la sagristia. L'any 1870 l'estat de deteriorament en què es trobava va fer que es desplomàs part de la coberta, per la qual cosa va quedar inutilitzada l'església. De l'església original es conserven només tres dels seus murs perimetrals. Les obres de reconstrucció es van allargar fins a l'any 1893.

Descripció arquitectònica

L'aspecte actual de l'església és el resultat d'aquestes obres realitzades en el segle XIX, obres que dotaren el temple de capelles laterals i d'una entrada principal nova a l'eix de la nau. Les obres del nou temple es feren sota la direcció de l'arquitecte provincial Joaquim Pavia, i la nova façana del portal principal i el cor foren executats pel mestre d'obres Bartomeu Ferrà.

El resultat és una església neogòtica de nau única amb capelles laterals. Si ens situam a la façana principal, observam l'accés al temple mitjançant un portal neogòtic amb arquivoltes i trencaaigües motllurat. A sobre del timpà es pot veure St. Jaume, titular del temple (obra de Remígia Caubet). A sobre, enmig de la línia d'imposta, hi ha el rosetó, al cim del qual veim una finestra geminada ogival, i als seus costats hi ha sis arquets a cada banda. La cimera ens presenta l'escut d'Alcúdia sobre la façana a dues vessants. A la dreta podem veure el campanar de planta quadrada i quatre trams d'alçat que fou construït entre 1564 i 1704.

A l'interior, la planta del temple està dividida en cinc trams, en el primer tram hi ha la tribuna amb arc rebaixat, la resta presenta coberta amb volta de creueria. Al fons veim el presbiteri poligonal aixecat sobre trompes.

Retaules i capelles

INTERIOR DRET: quatre capelles.

Primer tram: accés al campanar i al cor
Capella de la Mare de Déu de la Victòria: petita capella amb una còpia de la mare-dedéu de la Victòria.

Capella de la Immaculada Concepció: retable d'estil modernista de Miquel Arcas amb una imatge de la Immaculada que data de 1927. En aquesta capella també s'hi ubica una imatge reliquiari de santa Teresa de Jesús.

Portal lateral: les pintures de les parets laterals representen la Nativitat de Maria, Nostra Senyora del Rosari, Sta. Cecília i St. Bonaventura. El portal és d'arc rebaixat i amb rosetó policromat a sobre. A la part superior hi ha l'orgue de 1896 amb els escuts dels donants, les famílies Morey i Cortey.

A la part interior de l'església, vora aquest portal, podem observar la làpida commemorativa de la reconstrucció del temple.

RETAULE MAJOR

Obra de Llorenç Ferrer i Miquel Arcas. D'estil neogòtic, és presidit per St. Jaume, obra de Guillem Galmés. Aquest està acompanyat a l'esquerra per St. Pere i a la dreta per St. Pau. A sota la predel·la, en relleu, els quatre evangelistes. En el cos superior es representa Crist entregant les claus a St. Pere, els màrtirs St. Pere i St. Pau i l'aparició de St. Jaume a la batalla de Clavijo. En el cos superior observam les temptacions de Jesús, Jesús tocant a la porta, el Bon Pastor i Jesús orant a l'hort de Getsemaní. El retaule acaba amb Sta. Catalina Tomàs, la Resurrecció, la fugida a Egipte i el beat Ramon Llull.

LATERAL ESQUERRA. Cinc capelles d'arc apuntat.

Capella de St. Sebastià, obra de Llorenç Ferrer. En aquesta capella s'hi ubicava el baptisteri.

Capella de la Mare de Déu del Carme. Retaule de 1909 de Llorenç Ferrer i Martí. Se'ns presenta la Mare de Déu envoltada dels misteris del rosari.

Capella de St. Josep. El retaule de 1927 és de Miquel Arcas i ens presenta St. Josep acompanyat a l'esquerra per St. Isidre i a la dreta per St. Antoni Abad.

Capella del Sagrat Cor de Jesús. També hi trobam dues obres de Miquel Arcas: St. Antoni de Pàdua i Sta. Gemma Galgani. Capella del Baptisteri. Hi trobam un quadre de la Sagrada Família que prové de Santa Anna.

ITINERARI MIQUEL COSTA I LLOBERA

HISTÒRIA, RELACIÓ AMB MIQUEL COSTA I LLOBERA

A l'església parroquial de Sant Jaume es custodien nombrosos objectes de Costa i Llobera: ornaments litúrgics com casulles i altres, entre els quals destacaríem al seu museu el calze de la seva ordenació sacerdotal.

És important detenir-nos un moment per veure la relació especial entre aquesta església i en Costa. Aquest temple havia col·lapsat l'any 1870, quan part de les voltes caigueren sobre el cor i s'esfondrà. Tenim constància de la col·laboració activa de Miquel Costa en les obres de reconstrucció. Sabem, per exemple, que quan es volgueren construir dos bancs per als membres de l'Ajuntament i altres dos per a gent que treballava per al municipi, Miquel Costa i Llobera recomanà com a model més adient uns d'estil neogòtic que hi havia a l'església de Sineu que servien per a tal fi, el batle d'Alcúdia nomenà Miquel Costa i Llobera encarregat del tema i de donar les indicacions necessàries per reproduir-los. Les obres de reconstrucció es prolongaren durant dècades; es donaren per acabades el 1893, i se celebrà solemnement la benedicció del temple renovat coincidint amb les festes de Sant Jaume,

que aquell any foren extraordinàries. Miquel Costa i Llobera fou l'encarregat de predicar-hi dia 26, festivitat de Santa Anna, amb un sermó dedicat a la miraculosa figura del Sant Crist. Per la seva part Miquel Costa Cifre, el seu pare, pagà per al nou temple una figura de St. Antoni.

Aquesta relació amb la parròquia d'Alcúdia es veié magnificada durant l'etapa en què en fou rector el Rev. Mateu Alzamora i Tauler, amb qui Costa tingué una vinculació singular, gran amic, companyó i camarada; Mateu i Miquel tingueren ocasió de mantenir una llarga relació. Mateu fou rector d'Alcúdia entre els anys 1899 i el 1913, any en què passà a ocupar la rectoria de Pollença, on restà fins el 1922. La forta amistat entre Alzamora i Costa fa que el rector convidi el poeta a participar en cada sermó important a la parròquia d'Alcúdia, de la mateixa manera que ho continuarà fent després a Pollença quan Mateu serà el seu rector. El pas del rector Alzamora per Alcúdia comportà una activitat frenètica, la seva hiperactivitat el duia a fer nombroses obres, deixava la seva petjada per totes les parròquies on passava. Ja ho havia demostrat a Felanitx, d'on era natural, o també a Ses Salines, on fou vicari abans d'arribar a Alcúdia. Allí donà impuls a les obres de la nova església, ho

ITINERARI MIQUEL COSTA I LLOBERA

farà a Alcúdia i ho continuarà fent quan es converteixi en rector de Pollença. Quan aquell personatge es topà a Alcúdia amb Costa es produí una connexió idíl·lica. A partir d'aquell moment Alzamora feu totes aquelles reformes i restauracions assessorat i seguint les indicacions de Costa.

Un dels episodis més primerencs de la col·laboració entre ambdós personatges succeí el 1898. Miquel Costa havia tornat de Roma el 1890 i s'havia engrescat en la reconstrucció de l'església de Montision de Pollença aleshores desmantellada. Dirigia aquelles obres en les quals fins i tot gastà molts de diners propis, i, a més a més, pintava, esculpia, recomponia retaules... També reutilitzava retaules provinents d'altres esglésies que recomponia i adaptava als espais i capelles de Montision. Per la seva part, Mateu Alzamora era l'ecònom, tot just arribat d'Alcúdia, on esdevindria nou rector l'any següent 1899. Miquel Costa s'havia fixat en el retaule major de l'església parroquial alcudienca, aleshores desmuntat i guardat a la rectoria, perquè l'anterior rector, Joan Ferragut, n'havia encarregat un de nou per a la nova església parroquial reedificada. Es tractava originàriament d'un retaule menor dedicat a la Immaculada, que, provinent de la mateixa església de Montision de Pollença, havia anat a parar a Alcúdia l'any 1790, on havia estat mo-

dificat per convertir-se en el seu retaule major, ara sota l'advocació de St. Jaume. Alzamora cedí a Miquel Costa i Llobera l'antic retaule, que emprengué així aquell curiós viatge de tornada a Pollença, sembla ser que a canvi de l'assessorament artístic de Costa a la parròquia d'Alcúdia i de la restauració d'unes pintures a la capella del Sant Crist.

Un fet gens estrany, ja que com hem vist des d'abans de l'arribada d'Alzamora a Alcúdia, Costa ja assessorava en la reconstrucció del temple parroquial alcudienca. Ara formaria tàndem amb Alzamora i, amb la complicitat d'ambdós, durien a terme l'obertura de tretze finestres, als laterals i al presbiteri, amb l'objectiu de donar més llum al temple, ja que tres dels murs perimetrals eren i són encara originals de l'església fortificada medieval on les obertures eren molt estretes. Junts n'escolliren els vidres i ordenaren pintar els vidres del rosetó. L'activitat continuà amb la construcció de dues troncs de pedra al presbiteri, els dos primers cossos del retaule de l'altar major i els dos portals laterals del presbiteri.

Dins l'itinerari vital del poeta en relació amb Alcúdia, cal destacar l'etapa en què Mateu Alzamora i Tauler fou rector de la parròquia d'Alcúdia.

2.2.1. Capella del Sant Crist

Aquesta construcció contigua a l'església i construïda a la darrera del segle XVII es va erigir per custodiar la imatge del Sant Crist, talla policromada del segle XV i protagonista dels fets miraculosos que es van produir l'any 1507.

Capella del Sant Crist / **Descripció**

Planta de creu llatina amb capelles laterals i coberta per una volta de canó en el primer tram, seguida d'una cúpula d'estil barroc de vuit segments amb llanternó.

Capelles

Capella de St. Vicenç Màrtir. En el retaule també venen representats St. Llorenç i St. Mateu, així com St. Isidre a l'àtic. El conjunt està coronat per l'escut de la Ciutat d'Alcúdia.

Capella de la Mare de Déu dels Dolors. Retaule de 1603 d'estil manierista, procedent del convent dels observants d'Alcúdia. S'hi representen també St. Benet i St. Pau.

CAPELLES CENTRALS. Els retaules provenen de l'església de Montis-ion de Pollença. Hi trobam els dos quadres que va restaurar Miquel Costa i Llobera, el de St. Esteve i el de Getsemaní. Aquestes capelles són la de St. Francesc Xavier, la de Jesús a l'Hort de Getsemaní, la de St. Ignasi de Loiola i la de la Nostra Senyora de la Mercè.

PRESBITERII I RETAULE MAJOR. Obra de Mateu Joan Serra, va ser obrat entre 1699 i 1703, i respon a l'estil barroc.

A la part central destaca l'escultura del Sant Crist, el qual té un cambril que permet la veneració d'aquesta imatge gòtica del segle XV, imatge que gaudeix de molta devoció; destaca la festa i processó que se celebra cada tres anys. La tradició conta com el Sant Crist suà sang i aigua quan l'any 1507 se'l portà en processó a la cova de Sant Martí en súplica de pluja. També se li atribueixen nombrosos miracles.

ITINERARI MIQUEL COSTA I LLOBERA

HISTÒRIA I RELACIÓ AMB MIQUEL COSTA I LLOBERA

Les reformes que feren el rector Alzamora i Miquel Costa a l'església parroquial s'estengueren a la capella del Sant Crist, on reforçaren el cimbori, feren el sagrari i els confessionaris i unificaren en un sol arc els dos portals amb els quals la capella es comunicava amb la resta de l'església. Costa personalment regalà una cortina amb una figura pintada de la crucifixió per tapar el nínxol de la figura del Sant Crist.

Miquel Costa i Llobera, per encàrrec del seu amic l'historiador Pere Ventayol, l'any 1921 dedicà una composició al Sant Crist, que és una variació dels goigs tradicionals. Malauradament restaren inacabats quan el poeta morí l'octubre de 1922. Ventayol és lamentà amargament de la pèrdua: «[...] y con ello nuestra milagrosa figura se ve privada de ser glorificada con la poesía de tan virtuoso sacerdote, como excelso poeta. Nosotros lo sentimos vivamente porque este trabajo del inolvidable amigo hubiera tenido el inapreciable mérito por ser quizá el último trabajo al que dedicó su atención en esta mortal vida».

ITINERARI MIQUEL COSTA i LLOBERA

Puis aquí vostra bondat
se fa tan coneixedora,
assistiu a qui us adora
oh Jesús crucificat!

De la fe sou la senyera,
noble escut sou protector,
on xifrà nostra avior
pietat ben verdadera.
Tan alt signe et condecora,
fidelíssima ciutat.
Assistiu a qui us adora
oh Jesús crucificat!

Tan santa i antiga imatge
no se sap qui l'esculpí;
al coval de Sant Martí
ja tal volta tengué estatge
quan gent bàrbara invasora
perseguí tot lo sagrat...
Assistiu a qui us adora
oh Jesús crucificat!

Quan en llarga rogativa,
per un any de set cruel,
vos dugué el poble feel
a la cova primitiva,
d'aigua i sang sorprenedora
vos mostrareu tot suat.
Assistiu a qui us adora
oh Jesús crucificat!
Bé va veure tot el poble

un miracle tan patent,
i en feu reconeixement
el Jurat en cap molt noble,
així en acta valedora
deixà el fet testificat.
Assistiu a qui us adora
oh Jesús crucificat!

Sequedat desoladora
poc després de tal suor
acabà amb bona saó
produint molt bona anyada.
Prou Alcúdia commemora
un miracle tan provat.
Assistiu a qui us adora
oh Jesús crucificat!

2.4. Cova de Sant Martí

Horari: actualment està tancada i només es pot visitar amb un permís especial

Google maps: <https://goo.gl/maps/DdKcEq2osSvH7apQ8>

Cova de Sant Martí / Descripció

La cova de Sant Martí està situada dins un gran fondal; l'accés es fa mitjançant una escala que conserva figures antropomorfes als extrems d'alguns dels seus escalons. Una vegada a baix trobam un pou al centre, actualment cegat, i perimetralment bancs, una trona i especialment dues capelles de factura gòtica, una dedicada a St. Martí i l'altra a St. Jordi.

Cada una d'aquestes capelles és un edifici en si, amb la seva estructura d'arcs i murs i amb coberta de voltes de creuria. Cada una conté un altar amb un retaule de pedra.

A la capella de St. Jordi la clau de la volta conté un baix relleu amb la figura del sant a cavall matant el drac. El seu retaule és d'estil classicista amb la mateixa iconografia, fou esculpit pel taller dels Oms durant la primera meitat del segle XVII.

La capella de St. Martí té una estructura semblant, però el seu retaule és modern, obra de l'escultora Remígia Caubet.

Tradicionalment s'ha associat la cova al culte antiquíssim dels primers cristians, encara que el culte només està documentat des del segle XIII, poc després de la conquesta catalana. Pel que fa a la devoció, la fita més important de la cova és el miracle del Sant Crist, que succeí l'any 1507, any de la sequera devastadora, en què fou portada la santa figura en processó a la cova.

HISTÒRIA I RELACIÓ AMB MIQUEL COSTA I LLOBERA

Aquesta cova, a pesar d'haver estat considerada pels alcudiencs com un dels monuments religiosos més emblemàtics de la ciutat, patí anys d'abandonament. Fou recuperada en part, gràcies a la intervenció de la Societat Arqueològica Lul·liana feta l'any 1887, de la qual Miquel Costa n'era un membre molt actiu, basta recordar les nombroses aportacions i escrits seus publicats al seu Bolletí. Per això no és d'estranyar que quan el 1894 el Rev. Joan Cifre de Pollença organitzà una peregrinació de les filles de Maria a Alcúdia, per visitar la ciutat i especialment la capella del Sant Crist, un dels objectius fou arribar fins a la famosa cova. Costa volgué aprofitar l'esdeveniment per mostrar a tothom la importància del lloc, per a la qual cosa n'assumí la neteja i compongué uns goigs per a l'ocasió:

ITINERARI MIQUEL COSTA i LLOBERA

Salut; oh Santa Cova
fondal de Sant Martí!
Obsequis te renova
un poble pelegrí.
Enmig de la garriga
s'avenca com un pou;
en la Pollença antiga
ja per ventura fou
l'avenc de l'aigua nova
que els pobles redimí.
Te veneram, oh cova,
fondal de Sant Martí!
Qui sap si, quan regnaven
perseguidors cruels,
aquí ja s'emparaven
los cristians feels,
i el Martir a la prova
se preparava aquí.
Te veneram, oh cova,
fondal de Sant Martí!

Quan lo gram rei En Jaume
Mallorca hagué guanyat
aquesta antiga balma
ja no era lloc sagrat;
santuari se comprova
del terme pollencí...
Te veneram, oh cova,
fondal de Sant Martí!
Alcúdia just fundada
ja aquí es santificà;
quan fou ciutat murada
en festes hi baixà
son Cristo, com té prova,
sua de sang aquí...
Te veneram, oh cova
fondal de Sant Martí!

Si avui trista i deserta
l'antiga cova està,
la nostra veu desperta
l'honor que hi tornarà
flairosa se renova
pietat que ja florí...
Te veneram, oh cova
fondal de Sant Martí!
Alcúdia, amb la germana
Pollença juntament,
de l'avior cristiana
aquí té el fonament;
baixem-hi, que s'hi troba
lo que els passats nodrí,
La nostra fe renova
coval de Sant Martí!

ITINERARI MIQUEL COSTA I LLOBERA

I com no podia ser d'una altra manera, el rector Alzamora, tingué també l'any 1908 la iniciativa de rehabilitar-la, però per una sèrie de circumstàncies aquesta intervenció es veié avortada. Està clar que Miquel Costa també era al darrera: el 1907 publicava un càntic dedicat a la cova que ell mateix subtitulà significativament com a «Càntic per a la renovació del culte en aquest antic santuari d'Alcúdia», que fou publicat en el llibre *Noves Poesies*:

Al cor mateix del misteriós fondal
 tenui altars dins l'adormida terra.
 Sants cavallers, que per pau o guerra
 duieu l'escut de l'avior triomfal.

Des que l'esforç de l'avior finí
 i un altre impuls ne suplantà la història,
 baixant l'estel de nostra antiga glòria,
 oh Cavallers, oh Sants, bé estau aquí!

Bé està el passat a dins l'obscur terrer,
 lloc consirós de sepulcral misteri,
 on lo caigut té son callat imperi
 i l'ombra escau per al repòs darrer.

Però també sota la terra està
 tota llavor que renaixent regrella
 i tota rel que hi beu saba novella
 i tot lo món que allà a la fi viurà!

Doncs, permeteu que de la cripta al
 fons
 davalli, oh Sants! A consagrar-se el po-
 ble:
 ungiu-lo aquí d'aquella saba noble
 que digne el feu de vostres alts penons.

Puguem al cor del misteriós fondal
 beure-hi la fe que els esperits renova,
 i a vostre impuls des de l'obscura cova
 alcem l'escut de l'avior triomfal!

2.5. Oratori de Santa Anna

Dimensions: 17'25 x 7'25 m

ARQUITECTURA GÒTICA

Oratori del segle XIII

Mapa: <https://goo.gl/maps/BSpgpqPBKFu5KdxHA>

Tipologia: església – temple

Datació / periodització: edat mitjana / edat contemporània

Estil artístic principal: art gòtic

Capella de Santa Anna

Es tracta d'un edifici d'una sola nau de planta basilical i absis molt semblant a un nínxol. La nau presenta coberta a dues vessants, sostinguda per tres arcs ogivals que se suporten sobre amples pilastres. Les pilastres estan constituïdes pels contraforts incorporats totalment dins els murs elaborats amb pedreny irregular. Es tracta del resultat de diferents campanyes de treball. La pedra tallada es reserva per als angles, arcs i portals de mig punt. L'oratori originalment no tenia finestres, aquestes s'obriren al costat nord i sud de la nau i el porxo originari fou destruït.

Descripció

Situada a mig camí entre la ciutat d'Alcúdia i el Port, pel camí de l'Albufera en direcció al poliesportiu, davant el cementeri.

Es tracta d'un edifici d'estil gòtic que respon al model conegut com a parròquies de repoblació. Són els primers oratoris que es construeixen a l'illa després de la conquesta catalana de Jaume I. Es caracteritzen bàsicament per la seva simplicitat i reduïdes dimensions. L'oratori primitiu fou construït en el segle XIII, sobre les runes de la ciutat romana de Pollentia. En aquelles dates l'oratori fou conegut com Santa Maria de la Torre.

La imatge de l'edifici actual és fruit de la

reforma feta el 1903 pel rector Mateu Alzamora, reforma molt important que, entre d'altres coses, eliminà el porxo de la façana principal, es taparen finestres de la façana principal i se n'obriren als laterals.

L'església és d'una sola nau amb absis, amb coberta a dues aigües sostinguda per tres arcs ogivals diafragmàtics. L'església estava presidida per un retaule major gòtic dedicat a la Nativitat que es conserva al Museu Parroquial d'Alcúdia. A la dreta de l'altar hi ha la sagristia amb una coberta de volta amb l'escut primitiu d'Alcúdia.

Recentment s'han fet excavacions al seu interior, i les troballes mostren l'evolució de l'edifici i la seva relació amb la ciutat romana de Pollentia, per deixar aquests elements visibles s'ha construït el nou trespol amb una estructura metàl·lica.

La façana té el portal d'accés format per un arc de mig punt i està rematada per un campanar d'espada. Estava presidida per la Mare de Déu de la Bona Nova sobre el portal d'accés que actualment es conserva al Museu Parroquial.

HISTÒRIA I RELACIÓ AMB MIQUEL COSTA I LLOBERA

Miquel Costa i Llobera fa el sermó amb motiu de la benedicció del renovat oratori de Santa Anna, era l'any 1903, reforma que en bona part fou finançada per la seva família. El rector Alzamora realitzà una completa remodelació de l'antic oratori al qual considerava fosc i humit. El temple confrontava amb una propietat dels Costa, i un dels murs laterals actuava com a mur de contenció d'aquella finca, fet pel qual tota la humitat del terreny xopava el mur.

La família Costa cedí gratuïtament una trinxa de terra per poder fer un nou mur de contenció i sanejar la paret de l'oratori. La família Costa continuà estretament lligada a aquest oratori; així per exemple l'any 1923, Catalina Costa i Llobera pagà totes les despeses de la festa anual que se celebra cada 8 de setembre a Santa Anna.

2.6. La ciutat romana de Pollentia

Horari: de dilluns a dissabte de 9.30 a 20.30 h

Mapa: <https://goo.gl/maps/yG4GmXipJ8AWMaVV8>

El món clàssic serà una constant dins l'obra en llengua catalana del poeta Mn. Costa i Llobera, i és per aquesta evocació a Roma que l'any 1902 dedicarà una poesia al teatre romà de Pollentia: «Sobre les runes del teatre romà de Pollentia». Aquí enlaira Pollentia com a filla de Roma i es lamenta de les seves runes com a «tresor perdut», i també que fins i tot posteriorment a l'etapa romana el teatre fos necròpoli. Escriu el poema a Formentor l'estiu de 1902.

POLLENTIA

L'any 123 aC fou fundada la ciutat romana de Pollentia, de la mà del cònsol Quint Cecili Metel. Es funda aquesta ciutat a l'illa de Mallorca per ser un punt estratègic dins les rutes mediterrànies que comuniquen la península itàlica amb la ibèrica i el sud de França amb el nord d'Àfrica, en un moment en què la pirateria esdevé un problema. Les illes serien un punt segur d'aturada i reposició d'aigua i queviures entre els diferents itineraris marítims. Alhora, dins la pròpia illa, Alcúdia també ocupa un punt estratègic. La ciutat de Pollentia es troba al voltant d'un turó de 12 a 15 metres per sobre del nivell del mar i envoltada d'albuferes, de manera que l'accés terrestre només era viable en origen per una franja estreta.

La ciutat gaudí d'un important creixement entre els segles I i II dC, tot assolint una extensió d'entre 15 i 20 ha, i es convertí en la ciutat romana més important de les illes Balears.

La ciutat es caracteritza pel seu traçat regular en orientació nord-sud. Comptava amb abastiment d'aigua potable i clavegueram.

De les diferents zones excavades, en l'actualitat podem visitar:

La Portella

L'àrea residencial coneguda com la Portella, on es troben:

· La casa dels Dos Tresors. Conserva la seva planta completa i podem identificar l'estructura de domus romana amb les habitacions organitzades al voltant de l'atri (pati interior). La seva façana dona al carrer porticat, del qual encara en podem observar la resta de les columnes que feien de suport a la porxada.

· La casa del Cap de Bronze. Situada just en front de la casa dels Dos Tresors. El nom respon a la troballa que s'hi feu d'un cap de nina de bronze que en l'actualitat es conserva al Museu Monogràfic de Pollentia. La casa no es conserva completa atès que en el segle III dC es construï part de la murada sobre els seus fonaments. Tot i així, per les dimensions del seu atri podem afirmar que es tractava d'una domus de majors dimensions que la casa dels Dos Tresors.

El fòrum

Des de l'interior de l'àrea de la Portella s'accedeix al fòrum. És l'àrea central de la ciutat, la plaça, centre cívic, religiós i comercial. En l'actualitat encara s'hi duen a terme treballs d'excavació. En els seus diferents estrats ens mostra la ciutat des dels seus orígens en el segle I aC fins a l'època tardana, bizantina, en què part del fòrum passa a ser una extensa necròpoli. Dels diferents edificis situats al fòrum, destaquen el capitoli, dedicat a la triada romana de Júpiter, Juno i Minerva. A la part est, dos templets menors i un ampli conjunt de taverna o àrea comercial de botigues i tallers.

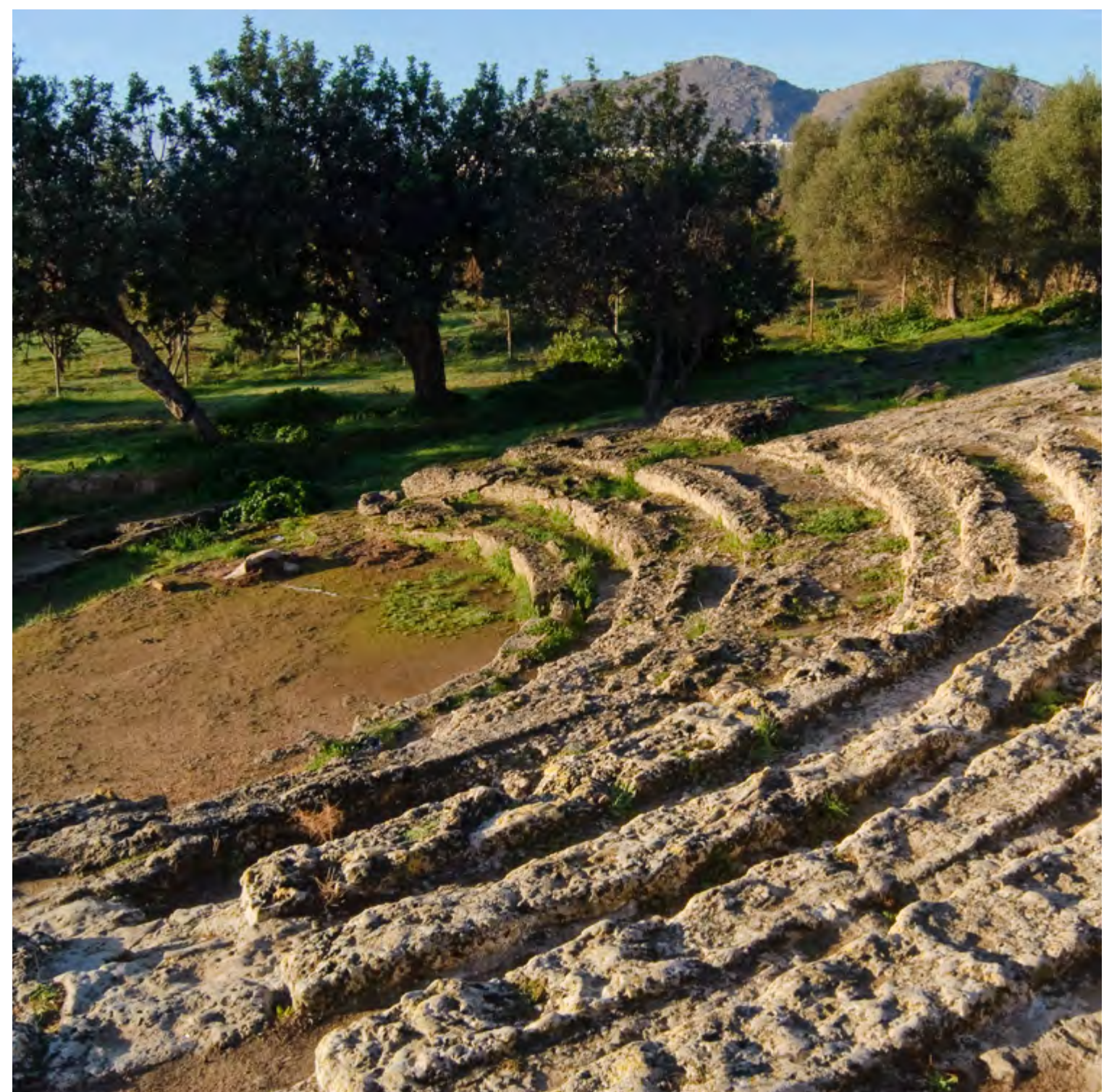

El teatre

La família Costa era propietària dels terrenys veïns al teatre.

Situat als afores de la ciutat de Pollentia, es va construir en el segle I dC com a centre d'oci per a tota la població de l'època. El teatre té la càvea de forma semicircular excavada a la roca. És l'espai que ocupaven els espectadors. A més, hi és present l'orquestra també de forma semicircular; l'escena és un espai rectangular que era ocupat pels actors.

Podem observar a la zona de la càvea i l'escena restes de tombes excavades que pertanyen a l'època tardoromana en què el teatre fou utilitzat com a necròpoli.

Museu Monogràfic de Pollentia

Es troba situat al centre històric, a l'edifici de l'antic hospital del segle XIV. Al museu es poden apreciar un conjunt de peces procedents de les campanyes d'excavació dutes a terme a Pollentia, disposades segons els materials amb què estaven elaborades (una important col·lecció ceràmica, objectes de vidre, joies, etc.). Cal destacar les tres escultures de marbre trobades a l'àrea del fòrum, i també el cap de bronze femení que dona nom a una de les cases de la Portella, on va ser trobada. També podem apreciar un espai dedicat a la necròpolis de Pollentia amb la inscripció de Corneli Àtic.

Link:

<https://www.alcudiamallorca.com/ruta-romana/>

ITINERARI MIQUEL COSTA I LLOBERA

HISTÒRIA, RELACIÓ AMB MIQUEL COSTA I LLOBERA

Des de la seva infantesa Miquel Costa havia estat educat en el coneixement dels clàssics, fet pel qual, consegüentment, la seva poesia s'havia d'inspirar en l'antiguitat en moltes composicions. Tot això magnificava el seu interès per la Pollentia romana, soterrada en bona part davall les terres dels Costa i on es realitzarien les primeres excavacions arqueològiques sistemàtiques a partir de 1923, poc després de la mort del poeta. Roma i la seva filla Pollentia apareixen a una poesia de l'any 1902, dedicada a un dels monuments visibles en vida de Miquel: el teatre romà: «Sobre les ruïnes del teatre romà de Pollentia»

Mirau: aqueix pedreny, niu de la mort,
 aquesta graderia, on solitari
 només ve a seure l'abatut record,
 un temps eren teatre i escenari
 on la colònia del poder romà
 juntava un poble remorós i vari.
 Aquí la multitud rigué i plorà
 a l'ombra de gran tela purpurina,
 oberta al vent de l'horitzó llunyà,
 mentre el sol i la blavor marina
 veia esfumar-se vagorosament
 tes fàbules gentils, Musa llatina

3. ARTÀ I CAPDEPERA

Artà i Capdepera es configuren com a terra de talaiots. Aquest fet farà que Miquel Costa i Llobera situï la història del poema «La deixa del geni grec» en aquest escenari. El poema és un dels més coneguts de la seva obra.

ITINERARI MIQUEL COSTA i LLOBERA

3. Ses Païsses i les coves d'Artà (Capdepera)

Tipologia: jaciment

Datació / periodització: prehistòria

ITINERARI MIQUEL COSTA I LLOBERA

«La deixa del geni grec»

Poesia escrita per Costa entre finals de 1900 i principis de 1901. Amb aquesta poesia el poeta tanca l'etapa vuitcentista de la seva poesia, caracteritzada pel romanticisme.

Costa situa la tribu de l'Alzinar al poblat talaiòtic de Ses Païses, i el temple de la sibil·la Nuredduna, on es troba el déu de la cova i on portaran Melesigeni, a les coves d'Artà.

«La deixa del geni grec» és un cant a la tolerància entre els pobles.

Miquel Costa s'inspira en un episodi d'una obra mitològica grega, que narra quan Homer, anomenat abans Melesigeni, era jove i navegà des de Smirna fins a les costes d'Hespèria.

Situa aquesta història en el poblat talaiòtic de Ses Païses i dins les coves d'Artà.

El fet que es trobin al municipi nombroses restes megalítiques i talaiots, suggereix al poeta el tema de la tribu sagrada i el personatge de Nuredduna.

ITINERARI MIQUEL COSTA I LLOBERA

El nom de Nuredduna sorgeix del mot nur, que significa foc. Nuredduna simbolitza el foc sagrat de la raça, la seva sacerdotessa poètica i, més concretament, Mallorca. La seva missió dins la tribu és conservar les seves tradicions, els seus mites i rituals, i revelar els designis divins, per tant, el passat i el futur. En el poema, Nuredduna és una sibil·la de la tribu sagrada que salva Melesigeni (futur Homer) mitjançant un sacrifici humà. Nuredduna és una profetessa, una al·lota verge i gentil de la tribu de l'Alzina, tribu que no coneix la pietat. Costa ens indica a les seves notes: “Li he donat un caràcter sibil·lí per lo arrelada que està a Mallorca la tradició de la Sibil·la”.

El sentit del poema, com comenta el propi Miquel Costa i Llobera, és simbòlic: la unió de la nostra terra amb “lo geni grec”.

L'any 1947, «La deixa», amb certes modificacions a la lletra, de la mà del poeta mallorquí Miquel Forteza Piña (1888-1969) i amb la música del pare Antoni Massana S. I., es converteix en òpera de tres actes amb el nom de Nuredduna.

“El foraster Melesigeni, procedent de Grècia, es dirigeix a Boccoris, a la Mallorca hel·lenitzada. Però la nau es desvia i cau en mans de la tribu de l'Alzinar, que habita sobre les roques d'un bosc obscur i es caracteritza per la seva intolerància (Costa situa aquest alzinar en el poblat de Ses Païses). La tribu el fa presoner i pretén sacrificar-lo als déus. Nuredduna, la seva profetessa, quan sent la música de la lira homèrica i el seu cant, en què Melesigeni amb nostàlgia recorda aquella terra de tolerància en què tota raça d'homes parlant s'entén, amb harmonia, descobreix un nou món en què la pietat i la solidaritat són el camí.

Nuredduna engana el seu poble fent veure que vol sacrificar l'estranger al déu de la cova (coves d'Artà), aleshores l'allibera i aquest pot retornar a la seva pàtria grega. Melesigeni li deixa la lira. Descoberta la traïció, Nuredduna és apedregada pel seu poble. Tot i així, abans profetitza la vinguda del messies que desterrarà el politeisme i la barbàrie i instaurarà la tolerància universal. Nuredduna, ferida per les pedres, morirà a l'interior de la cova abraçada a la lira i la tribu de l'Alzinar serà destruïda per la població de Boccoris.

El Déu Invisible a l'home parlant es mostrarà,
del cel nova rosada plourà tendresa pura,
i ja tothom llavors s'haurà de dir germà.”

Aquest poema simbolitza la fecundació de l'hel·lenisme a la cultura balear.

3.1. Ses Païsses

Google maps: <https://goo.gl/maps/oJ8bmxP72zxB3fym6>

Localització: Artà

Cultura: talaiòtica

Datació cronològica de les restes: aproximadament segle I abans de la nostra era.

Tècnica constructiva: ciclòpia. Superfície: 13.500 m²

Planta: el·líptica

Perímetre de la murada: 374 m

Distàncies entre els eixos: sud-nord: 103 m / est-oest: 133 m

Amplària mitjana de la murada: 3,6 m

Altura màxima de la murada: 3,5 m al sector Est

Accés: fàcil, a menys d'un quilòmetre del nucli urbà en direcció sud-est

LINK: <https://www.illesbalears.travel/recurs-turistic/ca/mallorca/jaciment-arqueologic-poblat-talaiotic-de-ses-paisses>

ITINERARI MIQUEL COSTA i LLOBERA

Costa i Llobera situa en el poblat de Ses Païsses la població autòctona de «La deixa del geni grec».

Poblat talaiòtic, període més significatiu de la prehistòria mallorquina que data de finals del segon mil·lenni abans de Crist (final de l'edat de bronze) fins l'any 123 dC en què les Illes Balears són conquerides per Roma, tot i que després de la conquesta la vida en els poblats talaiòtics de les illes romandrà amb pocs canvis. De fet, el poblat seguí estant ocupat en època romana i musulmana, com ho demostren les restes ceràmiques trobades en les diverses campanyes d'excavació.

La configuració del poblat de Ses Païsses respon al model tipològic típic. Es tracta d'una construcció de nova planta, organitzada al voltant d'un talaiot central i diverses construccions envoltades per una murada de planta ovalada.

Destaca la murada construïda a partir de lloses de grans dimensions i amb accés a partir del portal allindanat.

A l'interior, enmig de l'alzinar, podem observar restes d'habitatges, alguns excavats, així com un monument central en forma de torre amb corredor soterrani, sala hipòstila adossada i diverses dependències.

La murada i el monument central han estat datats entorn de l'any 1000 aC.

DATACTIONS:

Talaiòtic I (entre el 1300 i el 1000 aC). Fase inicial de la cultura talaiòtica: talaiot central

Talaiòtic II (1000-800 aC): murada

Talaiòtic III o final de l'època talaiòtica (segles VIII-V aC): diverses habitacions de diferent cronologia, les dues habitacions de planta absidal, situades a l'oest del conjunt arqueològic, i la sala hipòstila comunicada amb el talaiot per un corredor diametral.

Talaiòtic IV (segles V-I aC).

Talaiòtic V: dues habitacions quadrangulars del conjunt central i l'habitació en forma de ferradura, adossada al talaiot. Són considerades les més modernes.

Precisament les restes localitzades als estrats superiors datades dels últims segles de la cultura talaiòtica (III-II aC) mostren clarament les influències de les civilitzacions mediterrànies (ceràmica d'importació de formes variades, objectes de ferro, reconstrucció d'habitacions), introduïdes pels foners baleàrics arran de la seva participació com a mercenaris en les guerres punicoromanes.

Sembla ser que, després dels segles II-I aC el poblat fou abandonat i els seus habitants, juntament amb els dels centres talaiòtics veïns, es concentraren i s'establiren al peu del pujol de Sant Salvador, i constituïren el nucli originari de l'actual emplaçament del poble d'Artà.

Ses Païsses / Poema

«*La deixa del geni grec*» (fragment).

Gentil i consirosa s'asseia davant d'ell,
 a un feix d'herbes sagrades collides a la lluna,
 la gran vident del poble, la verge Nuredduna.
 Sos ulls irradiaven entorn somni diví...
 Cenyia-li la testa un tany de romaní,
 i en rulls ne desbordava la negra cabellera
 flotant per ombrejar-li la faç dolça i austera,
 Al cos li subjectava la vesta un cinturó
 d'argent, damunt sa roba lluint, feia a la vista
 llambreig de mitja lluna serena però trista.
 Néta del vell jerarca, ja havia tingut bres
 dins el sagrat recinte, i nina ja hagué après
 de les antigues soques tot l'art dels sacrificis,
 i d'herbes remeires, dels somnis i els auspicis.

Ella guardava els himnes, les veus i tradicions
 de poble, i en nous càntics li deia ses visions
 a on una alba nova pels cors apareixia...
 Flor de sa raça, n'era la Verge poesia!

3.2. Les coves d'Artà

Google maps: <https://goo.gl/maps/Yepj3edqGzKTjmUV9>

Tipologia: element singular, cova

Web: <https://cuevasdearta.com/ca/>

Municipi: Capdepera, Cap Vermell

Situació: 150 m d'altitud

Les coves foren descobertes per Edouard-Albert Martell el 1876 a instància de l'Arxiduc Lluís Salvador d'Àustria, tot i que foren explorades per primera vegada el 1808 pel capellà Joan Garau Serra. Destaquen les seves tres grans sales i les espectaculars formacions d'estalactites.

Les coves d'Artà, situades vora la mar, ocupen una superfície de més de 450 metres. A dins destaca, per les seves dimensions (22 metres), una estalactita anomenada Regna de les Columnes. A més, destaquen les diferents sales i les formes adoptades per la pedra a partir de l'erosió provocada per l'aigua.

Allà podrem observar una placa dedicada a Mn. Costa i Llobera pel seu poema «La deixa del geni grec».

Les coves d'Artà / Poema

Poema fragment I, de «*La deixa del geni grec*»

Localització: entrada

A l'hora en què sorgia del mar la roja lluna,
 també des de les ones pujava Nuredduna
 quan va sentir sobtada remor, remor creixent.
 Volgué escapar lleugera, mes entre llums i gent
 se va trobar perduda. Qui allà feia de guia
 era el mateix qui el vespre passat ja l'emprenia
 contra ella amb mots malignes, damunt del talaiot.
 Doncs aquell cap de cendra llavors digué: –Qui pot
 manifestar l'oracle dels déus en nit sagrada.
 sinó la verge altiva que d'ells és inspirada?
 Un déu, com ella deia, manà que el bell catiu
 per víctima en la cova quedàs de viu en viu.
 Per tant, cal que nos mostri la profetissa pura
 com tal catiu se troba lligat dins la foscura,
 si no és que ja invisible s'és fet com aqueix déu...
 Ton poble, oh Nuredduna, vol veure lo que és seu,
 vol registrar la cova!...–Per l'alta portalada
 en tant la profetissa se n'era ja montada,
 i des d'aquella boca sublim, sobre la mar
 i la salvatge turba, sa veu va ressonar:

–Oberta està la porta del cau: podeu entrar-hi
 sens mi, cors de geneta qui set de sang teniu...
 Mes l'home que vos guia, no cerca ja el catiu:
 ell cerca Nuredduna que odia el sanguinari...
 Doncs ara ma paraula darrera ja sentiu.

ITINERARI MIQUEL COSTA i LLOBERA

Jo l'he sentida clara la veu de l'Invisible,
 jo l'he pogut entendre dins un batec d'amor;
 i diu que no li plauen les víctimes d'horror,
 que vanament vessada la sang, li és avorrible,
 que ell per voler carnatge no és tigre ni voltor!
 Ja veig, ja veig com alba d'aquella edat futura
 en què, segons l'enigma la Verge infantarà;
 quan l'Invisible a l'home parlant se mostrarà,
 del cel nova rosada plourà tendresa pura,
 i ja tothom llavors s'haurà de dir germà.

Salut, claror llunyana perduda en les tenebres.
 que en ales de bell càntic me mostres un besllum!
 Ma vida a tu s'exhala com un lleuger perfum...
 Enfora, armes horribles i sanguinàries febres
 d'uns déus i sacrificis de bestial ferum!

Enfora d'aquest temple!... Que aquí la raça impura
 no taqui meravelles que construir no pot.
 Si tant voleu, les roques tacau del talaiot
 que antics gegants bastiren segons llur estatura...
 D'aquí, sols l'Invisible n'és déu i sacerdot!—

Així la profetissa parla. I una pedrada
 bronzí de cap a ella, mentre una veu irada
 crida:—L'haveu sentida? Del déus ha blasfemat,
 i qui dels déus blasfema, be mor apedregat!—
 Tantost una ruixada de pedres rebotia
 entorn de Nuredduna, i alguna la feria
 quan ella se n'entrava, corrent, dins la foscor
 de la sagrada cova. Per un secret terror
 seguir-la no gosaren aquells armats. Darrera
 del gran portal sentiren com amb pedra foguera
 un llum ella encenia; i per l'immens coval
 sols varen veure un rastre de llum com espectral.

ITINERARI MIQUEL COSTA i LLOBERA

.....

Endins, endins seguia per l'antre solitari
 la verge apedregada. La pau del santuari
 amb sa besada freda li serenava el front.
 Mes ai!, que feia un rastre de sang arreu a on
 ja lenta caminava. Les forces li dequeien,
 sos peus ja se retien, sos ulls quasi no hi veien...
 Per fi el seu llum en l'ara pogué clavar tot just,
 i es reclina, rendida, baix d'aquell bloc august.
 Allà, mig desmaiada, sentí vibrar perdudes
 remors en ses orelles; després les ombres mudes
 a l'esperit li daren com un llenguatge clar;
 i veus de l'alt silenci talment varen cantar:

–Reposa entre nosaltres, reposa, verga humana,
 enfora de les vides que el temporal se'n du...
 Dins la fondària pura que el teu gran cor demana,
 alabastrines verges te volem dir germana.
 intactes dones d'aigua volem plorar amb tu.

Les coves d'Artà / Poema

Poema fragment II, de «*La deixa del geni grec*»

Localització: Interior de la cova

En mig d'aquella sala sorgia un gran altar
sens ídol ni altre emblema, trossam d'estalagmita
sagrat al déu incògnit. Aquella era la fita
a on s'encaminava la llarga processó.

Allà davant caigueren en muda adoració
los sacerdots i sagues; llavors Nuredduna,
d'un ram de flors que duia, collides a la lluna,
ne féu una corona i en coronà el catiu
per víctima sagrada, segons la llei prescriu
del déu ocult. Un calze després li donà a beure
de poderós narcòtic, que fa dormir i creure
visions consoladores, calmant el patiment.

Begué Melesigeni com qui a tot consent,
rendit a l'infortuni fatal, i res espera...

Llavors l'encadenaren a l'ara, de manera
que no se'n pogués moure, i, havent-lo assegurat,
deixaren-lo, amb la lira suspesa a son costat.

Ajuntament de Pollença

POLLENÇA
Cultura

PRODUUEIX: AJUNTAMENT DE POLLENÇA. ÀREA DE CULTURA

AUTORA: MARGALIDA CÀNAVES CAMPOMAR

REVISIÓ LINGÜÍSTICA: TERESA CÀNAVES

DISSENY: 40LLAMPS